

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Matúš Minárik

Vývoj makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike. Komparácia so situáciou v Českej republike.

Praha 2015

Vedúci diplomovej práce: Dr. Jindřich Nový, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2013 – 2015

DIPLOMA THESIS

Matúš Minárik

**The development of macroeconomic indicators in Slovak
Republic.**

The comparison with the situation in the Czech Republic.

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: Dr. Jindřich Nový, Ph. D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a uvádzam v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Trenčíne dňa

Matúš Minárik

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá vývojom vybraných makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike a ich komparácia s vývojom v Českej republike. Rozoberá teoretické poznatky z hospodárskej politiky a jej makroekonomických ukazovateľov ako sú ekonomický rast a HDP, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny rozpočet a inflácia. Poznatky z teoretickej časti sú využité v praktickej časti diplomovej práce, ktorou je analýza a vývoj makroekonomických ukazovateľov v oboch krajinách za roky 2007 – 2014 a ich následná komparácia. Záver práce obsahuje zhodnotenie výsledkov analýzy a návrh opatrení.

Kľúčové slová

Hospodárska kríza, hospodárska politika, hrubý domáci produkt, inflácia, nezamestnanosť, štátny deficit, verejný dlh, zahraničný obchod

Annotation

Diploma thesis deals with the development of selected economic indicators in the Slovak Republic and their comparison with developments in the Czech Republic. It analyzes the theoretical knowledge of economic policy and its macroeconomic indicators such as economic growth and GDP, unemployment, foreign trade, state budget and inflation. The findings of the theoretical part is used in the practical part which is the analysis and development of macroeconomic indicators in both countries for the years 2007 - 2014 and their subsequent comparison. The conclusion includes evaluating the results of the analysis and design of measures.

Key words

Economic crisis, economic policy, foreign trade, government deficit, gross domestic product, inflation, public debt, unemployment

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČASŤ	
1 GLOBÁLNA KRÍZA, JEJ VZNIK A DOPADY	10
1.1 História hospodárskych kríz	11
1.2 Začiatok krízy v Slovenskej republike a Českej republike	14
2 HOSPODÁRSKA POLITIKA	16
2.1 Nástroje hospodárskej republiky	17
3 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV.....	20
3.1 Ekonomický rast	20
3.2 Hrubý domáci produkt	23
3.2.1 Metódy výpočtu HDP	24
3.2.2 Alternatívne ukazovatele merania výkonnosti ekonomiky	26
3.3 Nezamestnanosť	27
3.3.1 Meranie nezamestnanosti	29
3.3.2 Formy nezamestnanosti	30
3.4 Zahraničný obchod	32
3.5 Štátny rozpočet	33
3.5.1 Príjmy štátneho rozpočtu	34
3.5.2 Výdavky štátneho rozpočtu	35
3.5.3 Rozpočtový prebytok, vyrovnaný rozpočet, rozpočtový deficit	35
3.5.4 Členenie deficitu štátneho rozpočtu	36
3.5.5 Financovanie deficitu štátneho rozpočtu	37
3.5.6 Štátny a verejný dlh	38
3.6 Inflácia	40
3.6.1 Druhy inflácie	42
PRAKTICKÁ ČASŤ	
4 SOCIÁLNO – EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA SR A ČR	44
5 ANALÝZA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV V SR	47

5.1 Analýza vývoja HDP a ekonomického rastu	47
5.2 Analýza vývoja nezamestnanosti	49
5.3 Analýza vývoja zahraničného obchodu	52
5.4 Analýza vývoja štátneho deficitu	55
5.5 Analýza vývoja verejného dlhu	57
5.6 Analýza vývoja inflácie	59
6 KOMPARÁCIA VÝVOJA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKA-	
ZOVATEĽOV SR A ČR	62
6.1 HDP a ekonomický rast	62
6.2 Nezamestnanosť	64
6.3 Zahraničný obchod	65
6.4 Štátny deficit	67
6.5 Verejný dlh	68
6.6 Inflácia	69
7 ZHRNUTIE A ZHODNOTENIE DOSIAHNUTÝCH VÝSLEDKOV	71
ZÁVER	72
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	73
ZOZNAM SKRATIEK	77
ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV A TABULIEK	78

ÚVOD

Tému diplomovej práce som si vybral hlavne z dôvodu jej stálej aktuálnosti, keďže hospodárska kríza ešte stále pretrváva a môžeme sledovať jej dopady na jednotlivé ekonomiky a jednotlivcov samých.

Hospodárska kríza je teda ešte stále hlavnou témou vo všetkých spoločenských sférach. Kríza, ktorej sme boli svedkami, a stále aj sme, sa na začiatku prejavovala najprv ako finančná, neskôr prešla do hospodárskej a v súčasnosti sa už hovorí a priznáva sa jej silný sociálny charakter. Takmer celý svet pocítil jej dopady, ktoré stále neustali a následky krízy môžeme pozorovať aj dnes. Táto kríza sa prejavila v Slovenskej tak ako aj v Českej republike. Obidve krajiny sú vzhľadom k svojej otvorenosti a závislosti na zahraničných obchodoch veľmi citlivé na dianie na svetových trhoch.

Spoločnosť sa z dôsledkov krízy snaží poučiť a minimalizovať ich. Tým, že sa každá krajina snaží svoju ekonomiku riadiť, sa slabšie krízy postupne vytratili. Recesia sa v ekonomike vyskytuje približne každých 9 rokov. Súčasná globálna kríza patrí k svetovým fenoménom, pretože postihla všetky úrovne ekonomiky. Môžeme povedať, že k tejto skutočnosti sa prikladá veľká miera globalizácie hlavne pre prepojenie svetových ekonomík.

Cieľom diplomovej práce je zistiť akým spôsobom sa vyvíjala makroekonomická situácia ekonomiky Slovenskej republiky pred a počas krízového obdobia a tento vývoj porovnať s vývojom v Českej republike. Vývoj skúmame pomocou analýzy vybraných makroekonomických ukazovateľov, ktorými sú ekonomický rast a hrubý domáci produkt, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny deficit a verejný dlh a nakoniec inflácia a to za obdobie rokov 2007 – 2014. Výsledkom práce je zistiť aké dopady mala hospodárska kríza na obe krajiny.

Teoretická časť diplomovej práce sa venuje otázkam týkajúcich sa teoretických vymedzení základných pojmov, pojmu kríza, jej histórii a začiatkom súčasnej krízy v oboch krajinách. Ďalšia časť je venovaná vymedzeniu hospodárskej politiky a jej cieľom, nositeľom, nástrojom a vývoju, ekonomickému rastu, hrubému domácejmu produktu, nezamestnanosti, zahraničnému obchodu, štátnemu deficitu a verejnemu dlhu a nakoniec inflácii.

Praktická časť diplomovej práce sa venuje vývoju jednotlivých makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike a ich následná komparácia s vývojom

v Českej republike. Tento vývoj budeme sledovať za časové obdobie rokov 2007 - 2014. Záver makroekonomickej analýzy sa venuje vyhodnoteniu dosiahnutých výsledkov a návrhom vhodných opatrení.

V súčasnej dobe sa problémom makroekonomickej analýzy v oboch krajinách venujú predovšetkým štatistické úrady jednotlivých krajín a štatistický úrad EÚ a na vedeckej pôde napríklad Workie, Menbere T. a kol, Lungová, Becker a Lesay a pod. Pri spracovaní diplomovej práce budú použité zdroje knižných publikácií ako aj internetové zdroje. Informácie potrebné pre písanie záverečnej práce budú čerpané z diel slovenských aj zahraničných autorov. Dôležitým internetovým zdrojom na získavanie štatistických údajov bude webová stránka slovenského ako i českého štatistického úradu a štatistický úrad EÚ, sekcia Eurostat. Základom metodiky diplomovej práce je zber vhodných informácií, ich využitie a usporiadanie podľa jednotlivých kapitol diplomovej práce. Pri vypracovávaní diplomovej práce budú použité vedecké metódy ako je napríklad abstrakcia, komparácia, analýza, syntéza, indukcia a dedukcia.

Hlavnou metódou použitou v práci je makroekonomická analýza. Je to analýza reprodukčného procesu krajiny, v našom prípade to je Slovenská a Česká republika. V takejto analýze je národné hospodárstvo chápané ako systém so špecifickým chovaním. Makroekonomická analýza skúma údaje o vývoji národného hospodárstva a opiera sa o fakty o vývoji makroekonomických ukazovateľov reprodukčného procesu.

Diplomová práca bola obmedzená svojim rozsahom a preto v makroekonomickej analýze nebolo možné rozsiahlejšie sa venovať ďalším makroekonomickým ukazovateľom ekonomiky. Zaujímavé by bolo sledovať vývoj makroekonomických ukazovateľov aj v ďalších rokoch a analyzovať ako pri vývoji pomohli opatrenia jednotlivých vlád.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 GLOBÁLNA KRÍZA, JEJ VZNIK A DOPADY

Súčasná prepojenosť jednotlivých ekonomík núti krajiny, aby sa vo svojom záujme dosiahnutia ekonomického rastu dostávali na nové trhy a využívali ich možnosti, týmto narastá ich vzájomná integrácia. Z tohto dôvodu existuje v prípade vzniku finančnej krízy zvýšené riziko jej rozširovania sa z jednej krajiny do ostatných a tým môže prerásť do globálnej krízy.

Rôzne krízy typické svojim charakterom boli prítomné v celej modernej ekonomickej histórii ľudstva. Vymedzenie tohto pojmu v ekonomickej teórii už však nie je tak jednoznačné ako by sa mohlo zdať.

Podľa Lisého (2005, s. 587) „krízou nazývame situáciu na finančnom trhu, keď dochádza k zrúteniu cien aktív v dôsledku straty dôvery investorov k domácim aktívam, a preto sa snažia investovať do finančných aktív v zahraničí.“ Hovoríme o prasknutí cenovej bubliny na finančnom trhu. Ponímanie autora sa však zameriava len na krízu, ktorá sa vyskytuje v rámci jednej krajiny alebo v určitého regiónu a nevenuje sa jej globálne.

Podľa Thoma (1992, s. 92) „kríza predstavuje vždy vyvíjajúci sa stav, ktorý treba ponímať za prechodný. Krízový stav nasleduje po stave, keď sa stav relatívne pokladá za normálny.“ Kríza môže na jednej strane katastrofu degradovať, alebo sa môže prirodzene stratiť pričom so svojím zánikom prináša aj dôsledky, ktoré sa významom a povahou môžu značne líšiť. Problémami finančných inštitúcií s likvidnou a platobnou neschopnosťou sa vyznačuje obdobie finančnej volatility na trhu.

V súlade s Musílkom (2004) špecifikáciou krízy je výrazné zhoršenie finančných indikátorov. Takýto stav sa prejavuje nedostatočnou likviditou finančného systému, rastom volatility výnosových mier finančných inštrumentov, insolventnosťou finančných inštitúcií, poklesom hodnôt finančných a nefinančných. K zhoršeniu vyššie spomínaných indikátorov dochádza z rôznych príčin, medzi ktoré zaradujeme:

- nadmernú úverovú expanziu,
- nadmernú finančnú liberalizáciu,

- chybnú makroekonomickú politiku,
- splasnutie cenovej bubliny,
- finančnú paniku,
- nadmerný prílev zahraničného kapitálu,
- zlyhanie trhu,
- hospodárske cykly a štrukturálne problémy,
- inštitucionálnu nedokonalosť ekonomiky a pod.

Ďalej je možné finančnú krízu rozčleniť na ďalšie čiastkové krízy. A to na krízu:

- úverovú,
- krízu likvidity,
- devízovú a investičnú krízu.

V obdobiach kedy vznikajú jednotlivé krízy, dochádza k prepletaniu a prekrývaniu týchto rozličných kríz, a preto z tohto dôvodu môžeme len veľmi ťažko jednoznačne vymedziť a charakterizovať finančnú krízu.

Z histórie ekonomiky poznáme množstvo prípadov výskytu rozsiahlych a hlbokých finančných kríz, ktoré so sebou niesli značné mikroekonomické a makroekonomické dôsledky. Od Veľkej hospodárskej krízy v roku 1929, cez Japonskú krízu v 50. rokoch až po súčasnú dlhovú krízu. O jednotlivých krízach sa pobavíme v nasledujúcich kapitolách diplomovej práce.

1.1 História hospodárskych kríz

Vo viacerých odvetviach národných ekonomík po celom svete sa prejavujú dopady súčasnej hospodárskej krízy. Existuje značné množstvo názorov, že následky tejto krízy budeme pociťovať ešte niekoľko desaťročí. Ku krízam však dochádzalo aj v histórii.

Podľa Krugmanna (2009) najznámejšou krízou vo svetových dejinách bola kríza v 30. rokoch 20. storočia, následkom ktorej bol samotný vznik druhej svetovej vojny a jej začiatok bol 24. októbra 1929, ktorý sa nazýva aj „Čierny štvrtok“. Tento deň sa stal známym pre krach na Newyorskej burze.

V tej dobe sa majitelia obligácií začali postupne zbavovať cenných papierov, ktoré už strácali na svojej hodnote a tak neboli pre nich výhodné. Najprv krachli malé

firmy, či dcérske spoločnosti veľkých firiem a následne samotné firmy a továrne. Pomoc mali poskytnúť v prvom rade menšie banky a neskôr aj centrálna banka, ktorej aktivita viedla ku kontraproduktívnemu účinku a viedla k obrovskej nezamestnanosti a chudobe v USA. Táto kríza je v dejinách označovaná aj ako „Veľká depresia“. Touto krízou boli ovplyvnené takmer všetky krajiny sveta. Najtvrdší dopad mala na štáty kde sa najviac rozvíjal priemysel, ako napríklad v Spojených štátoch, Kanade, Nemecku, Spojenom kráľovstve, v Japonsku a pod. Výstavba v podstate úplne zastala v Spojených štátoch a aj v ostatných krajinách. Farmári a vidiecke oblasti trpeli vďaka pádu cien za úrodu o 40-60 %. Najväčší zásah krízou mali banícke a drevárske oblasti, pretože v nich ostro poklesol dopyt.

V zmysle Krugmanna (2009) ďalšia kríza, ktorá sa zapísala do svetových dejín bola kríza v Japonsku, ktorá trvala od roku 1986 až do roku 1990. Podstatou krízy bolo nahromadenie úspor obyvateľov, ktoré boli vkladané do bánk a mali zaistiť určitý výnos, ktorý mal byť jednoznačne zabezpečený a výhodný. Táto kríza bola sprevádzaná aj rôznymi špekuláciami s nehnuteľnosťami, ktoré boli financované prostredníctvom rôznych bankových pôžičiek a taktiež aj úrokovými mierami, ktoré boli maximálne neštandardné.

V prípade Japonska došlo k nahromadeniu vnútorných ekonomických problémov vo veľmi krátkom čase. Obdobie intenzívneho rastu ekonomiky, konkurencieschopnosti a prenikanie krajiny na medzinárodné trhy vystriedalo obdobie kde sa v plnom rozsahu prejavili slabiny japonskej ekonomiky. Obrovskú zadlženosť japonských nefinančných firiem, nedobytnosť dlhov a ich krytie pozemkami a nehnuteľnosťami, ktorých ceny klesali rýchlym spádom už nezachránili ani dovtedy účinné štátne intervencie na trhoch cenných papierov či zníženie úrokových sadzieb.

Hospodárska kríza, ktorá je podľa dohadov najhoršia od čias „Svetovej hospodárskej krízy“ v medzivojnovom období, sa začala prejavovať už na začiatku roku 2007. Koncom augusta 2007 zasiahla finančné trhy po celom svete. Impulzom bol krachujúci trh s realitami v USA. Jej vznik nastal v dôsledku poskytovania rizikových hypoték skupine obyvateľstva, ktorá mala nižší životný štandard. V procese schvaľovania hypoték rizikovej klientele zlyhali hlavne ale ratingové agentúry, ktoré posudzujú platobnú schopnosť budúcich dlžníkov. Za úplatok nebol problém získať od ratingovej spoločnosti doklad o potrebnej výške príjmu. V priebehu 1 – 2 rokov však úroky začali rásť a

dlžníci neboli schopní splácať svoje úvery a finančné trhy sa postupne rúcali. Hypotekárne ústavy nemali z čoho poskytovať ďalšie úvery a návratnosť poskytnutých pôžičiek začala byť takmer nulová. Do finančného sektora neprichádzali skoro žiadne investície. Posledným úderom pre viaceré finančné skupiny bolo keď najväčšia francúzska banka BNP Paribas oznámila, že viac nebude poskytovať peniaze na rizikové hypotéky z dôvodu nízkej likvidity. Investori sa okamžite začali zbavovať rizikových podielov a akciové trhy v Európe, Ázii a USA sa začali prepadať.

V prvom štvrtroku 2008 sa začal prvýkrát prejavovať v eurozóne vplyv krízy na EÚ. Ekonomika sa začala spomaľovať a Komisia naznačovala, že v roku 2008 treba očakávať nižší ekonomický rast a vyššiu infláciu. Začiatkom roku 2008 zažívala EÚ najvyšší rast cien za posledných 14 rokov. Zlé hospodárske vyhladky sa v druhom štvrtroku začali znásobovať. Vplyv na ne mala najmä recesia v USA a rast cien ropy a energií. Dôvodom zhoršujúcej sa ekonomickej situácie bola hlavne globálna úverová kríza. Narastajúce svetové ceny potravín a ropy zasa sťažili život spotrebiteľom i výrobcom. Problémy hlásila Veľká Británia a Španielsko v dôsledku otrasov na realitnom trhu. V auguste 2008 sa v EÚ začala čoraz častejšie spomínať hrozba recesie, ktorá bola počas predchádzajúcich prognóz v minulých obdobiach nemožná.

Kríza sa začala naplno prejavovať v pondelok 15. septembra 2008, kedy burza Wall Street zažila najväčší pokles od 11. septembra 2001. Americká vláda vyhlásila, že nebude zachraňovať veľké finančné spoločnosti verejnými peniazmi a investičná banka Lehmann Brothers hneď nato vyhlásila krach. Európska centrálna banka okamžite poskytla bankám 30 miliárd eur krátkodobých pôžičiek.

Podľa Baláža a kol. (2010) v dôsledku rastúcej interdependencie ekonomiky jednotlivých krajín, rastie aj hrozba rozšírenia hospodárskych a menových kríz do globálneho meradla. Súčasná kríza bola vo svojom počiatku vnímaná viac-menej ako kríza týkajúca sa problémov vzniknutých USA, avšak postupne sa ukázalo, že ide o najzávažnejšiu celosvetovú hospodársku krízu po druhej svetovej vojne, a to čo sa týka rozsahu ale aj samotných dopadov, ktoré táto kríza so sebou priniesla.

Po dlhý čas nesprávne nastavenie úrokových sadzieb v USA zo strany Federálneho rezervného systému (FED) spôsobilo najskôr v USA a neskôr aj v ostatných ekonomikách nerovnováhu v spotrebe, zadlžovanie a rast cien nehnuteľností.

Nekalé investičné praktiky, chamtivosť, využívanie derivátov ako investičného nástroja, neefektívne regulovanie finančných trhov, absencia koordinovanej pomoci vlád a centrálnych bánk, klesajúca spotreba a recesia doviedli svet do stavu v ktorom sa momentálne nachádza.

1.2 Začiatok krízy v Slovenskej republike a Českej republike

Podľa Beckera a Lesayho (2012) finančná a hospodárska kríza, ktorá sa začala prejavovať v USA v roku 2008, nadobudla globálne rozmery a postupom času zasiahla aj Slovenskú republiku. Jej vplyv bolo a je možné cítiť prakticky vo všetkých oblastiach hospodárstva i spoločností. Klesla dostupnosť úverov, zahraničný dopyt, výroba, zamestnanosť, prílev zahraničných investícií a vzrástla nezamestnanosť.

Po štyroch rokoch kedy sa neustále zrýchľovalo tempo rastu slovenského hospodárstva v roku 2008 vzrástol HDP iba o 5,8%. Toto spomalenie bolo spôsobené nižšou dynamikou zahraničného dopytu. V roku 2009 prišlo k medziročnému reálnemu prepadu HDP o 4,8%, ktorý bol opäť spôsobený nepriaznivým vývojom zahraničného dopytu. Objem vývozu výrobkov a služieb oproti roku 2008 klesol o 15,9%. Klesol aj objem dovozu a klesol i domáci dopyt. Napriek tomu v roku 2010 nastalo oživenie. HDP reálne medziročne vzrástol o 4%. Kľúčovým bol vývoj zahraničného dopytu, ale okrem neho narástol aj dovoz a domáci dopyt. Pre ekonomiku je dôležitá hlavne spotreba domácností a celkový domáci dopyt, ktorý na rozdiel od exportu stále pre nepriaznivú situáciu na trhu práce neprežíval pokrízovú obnovu.

Z pohľadu zamestnanosti je najdôležitejšou časťou hospodárstva priemysel a to konkrétne priemyselná výroba. Kríza do výroby priniesla výrazný pokles zamestnanosti a zmenila štruktúru jednotlivých odvetví priemyselnej výroby. V roku 2009 prišlo k medziročnému poklesu zamestnanosti o 15% v rámci priemyslu celkovo a o 16% v priemyselnej výrobe.

Najväčším problémom slovenskej ekonomiky je mimoriadna citlivosť na vzlety a pády nemeckého vývozného sektora a úzka špecializácia, teda ak odhliadneme od problémov s verejnými financiami, ktoré má každá krajina zasiahnutá krízou. Riešenie

tohto problému môžeme hľadať v znížení závislostí od vývozu a jeho diverzifikácií. Tento cieľ však bude v súčasných podmienkach len ťažko dosiahnuteľný.

U našich susedov v Českej republike sa kríza prejavovala odlišne. Až do obdobia krízy zažívala Česká republika ekonomický rast, až na malé spomalenie v roku 2002. V prvom štvrtroku 2008 ekonomika zaznamenala spomalenie rastu. Príčinou bolo zníženie dopytu pre produkciu a pre konečnú spotrebu. Medzi hlavné príčiny spomalenia bol posilňujúci kurz koruny, rast cien niektorých významných komodít, hlavne ropy a celkové ekonomické problémy obchodných partnerov Českej republiky. Jedným z problémov bol aj nárast spotrebiteľských cien a tým spôsobená znížená spotreba domácností.

Nezamestnanosť v čase pred krízou v Českej republike klesala a dosahovala minima od roku 1997. V roku 2008 sa tento trend prerušil a počas roku 2009 miera nezamestnanosti rástla, až dosiahla vrchol v roku 2010. Počet nezamestnaných sa vyvíjal v jednotlivých odvetviach rôzne. Najviac nezamestnaných pribudlo v spracovateľskom priemysle, v stavebníctve a v obchode. Vývoj nezamestnanosti, ale aj ďalších makroekonomických ukazovateľov v Českej republike počas krízy bude vysvetlený v praktickej časti diplomovej práce.

2 HOSPODÁRSKA POLITIKA

Druhá kapitola diplomovej práce sa venuje vymedzeniu pojmov týkajúcich sa hospodárskej politiky.

Vincúr (2007, s. 12) uvádza: „Hospodárska politika ako vedná disciplína sa zaoberá činnosťou jednotlivca, spoločnosti a štátu, ktoré súvisia tak s tvorbou ako aj so spotrebou hospodárskych statkov, t.j. tovarov a služieb určených k uspokojeniu potrieb, to znamená na konečné použitie. Je evidentné že ide o také tovary a služby, ktoré sú na jednej strane žiaduce (existuje po nich dopyt), ale na druhej strane sú k dispozícii len v obmedzenom množstve.“

Podľa Vincúra (2007) hospodárska politika sa v prvom rade zameriava na ekonomické správanie sa subjektov trhovej ekonomiky tak, aby sa pokúsila pochopiť a vysvetliť ekonomické dianie v krajine. Toto je hlavný základný cieľ hospodárskej politiky. Aby jednotlivец porozumel tomuto ekonomickému správaniu sa subjektov trhovej ekonomiky, musí ekonomické dianie rozdeliť na podstatné otázky prezentované vo zvládateľnej podobe. Tieto podstatné otázky spočívajú vo vzájomných vzťahoch medzi trhom tovarov a služieb, trhom práce a peňažným trhom daného národného hospodárstva. Na základe tohto, že poznáme zákonitú súvislosť chodu národného hospodárstva, sú možné prognózy, čo je druhý cieľ hospodárskej politiky. Okrem týchto dvoch základných cieľov hospodárska politika používa aj empirické badania a teóriu.

Hospodárska politika teda spočíva vo výbere a použití vybratých nástrojov, aby sa dosiahli určité ciele. Ide o východiskovú premisu, ktorú sformuloval nositeľ Nobelovej ceny za ekonomiku (1969) holandský ekonóm Jan Tinberger v práci Theory of Economic Policy. Modernú hospodársku politiku môžeme definovať ako hospodársku politiku štátu v oblasti zabezpečenia základných ekonomických cieľov spoločnosti ako aj zabezpečenie relatívnej stability ekonomického vývoja a ekonomického rastu.

Podľa Němcovej a Žáka (1997, s. 9) „vlády všetkých zemí na svete využívajú zverenú či inak získané právomoci a prostriedky k dosahovaniu určitých ekonomických cieľov. Tieto ciele môžu pôsobiť proti či v súlade s prirodzeným vývojom ekonomiky. Prirodzený vývoj hospodárstva sa celosvetovo vyvinul či vyvíja v trhnej ekonomike a od doby, kedy sa formovala ekonomická teória, patrila otázka o úlohe štátu (vlády) k základným otázkam tejto teórie. V súčasnej dobe sa týmito otázkami zaoberá

samostatná vedná disciplína – hospodárska politika. Vlády či vládcovia reagovali v minulosti a reagujú dodnes na konkrétny stav hospodárstva svojej zemi, využívajúce pritom poznatky ekonomickej teórie.“

Podľa Matúša a Bednáríka (2011, s. 65) „hospodárska politika je súhrn opatrení štátu v určitom období. Vymedzuje sa ako súhrn cieľov, nástrojov, rozhodovacích procesov a opatrení štátu v jednotlivých oblastiach ekonomickej reality. Hospodárska politika je samostatná vedná disciplína. Svoje poznatky čerpá z mikroekonómie a makroekonómie. Taktiež je v úzkom dotyku s politickými a právnymi vedami. Vyjadruje teda určitú formu existencie vzťahov trhu a štátu, ktorú nazývame hospodársko-politický systém.“

2.1 Nástroje hospodárskej politiky

Podľa Vincúra (2007) nástrojmi hospodárskej politiky sa vymedzujú tie zložky, ktoré sú podľa predpokladu nositeľmi hospodárskej politiky a vykonávané rozhodnutia (napr. vláda) môžu ovplyvňovať tak, aby sa dosahovali zadané ciele.

Podľa Vincúra a kol. (2007, s. 41) „klasifikácia nástrojov hospodárskej politiky môže vychádzať z nasledujúcich hľadísk:

1. úroveň pôsobenia
 - makroekonomické
 - mikroekonomické
2. charakter vplyvu
 - priame
 - nepriame
3. spôsob ovplyvňovania
 - globálne
 - selektívne
4. oblasť pôsobenia
 - peňažné
 - fiškálne

Základným kritériom je však skutočnosť, ako daný nástroj pôsobí na vývoj vzťahov medzi účastníkmi trhu – na ekonomiku. Z tohto aspektu poznáme nástroje hospodárskej politiky:

- bežné (kvantitatívne),
- systémové (kvalitatívne), ktoré majú určujúci vplyv na správanie sa ekonomických subjektov.“

Podľa Vincúra (2007) pri nástrojoch hospodárskej politiky sa musí rozlišovať, či sa jedná o nástroje systémovej povahy alebo o nástroje bežnej hospodárskej politiky. Nástroje systémovej povahy (napr. regulácia cien verus liberalizácia cien, riadenie zahraničného obchodu verus liberalizácia zahranično-ekonomických stykov a pod.) menia hlavné prvky ekonomického systému, motiváciu jednaní ekonomických subjektov, spôsob koordinácie hospodárskych aktivít. Na druhej strane nástroje bežnej hospodárskej politiky, ku ktorým patrí napríklad zmena úrokovej sadzby, ovplyvňujúca sklon k úsporám a k investíciám, alebo zmena daňového zaťaženia, ovplyvňujúca pracovnú motiváciu, pôsobia síce na správanie sa hospodárskych subjektov avšak hlavné rysy hospodárskeho systému zostávajú zachované, naopak spôsob koordinácie hospodárskych aktivít sa nemení.

Podľa Němcovej a Žáka (1997, s. 91) „nástroje hospodárskej politiky pre väčšiu prehľadnosť môžeme triediť podľa rôznych kritérií:

- podľa úrovne pôsobenia na makroekonomické a mikroekonomické,
- podľa časového horizontu pôsobenia na nástroje bežnej politiky a nástroje systémovej,
- podľa charakteru vplyvu na priame a nepriame,
- podľa možnosti kvantifikácie na kvalitatívne a kvantitatívne,
- podľa oblasti pôsobenia – napr. na nástroje menové, fiškálne – podľa spôsobu ovplyvňovania na globálne a selektívne.“

V súlade s Němcovou (1997) nástroje, ktoré hospodárska politika využíva, sú veľmi rôznorodé a je ich značné množstvo: od obecných predpisov napr. z oblasti pracovného práva až po reguláciu miezd v určitom odvetví. Od stanovenia diskontnej sadzby v menovej politike až po fungovanie bankového dohľadu a nútenou správou bankových domov, ktoré sa dostali do ťažkostí.

V súlade s Matúšom a Bednárikom (2011, s. 69) „rozlišujeme nástroje hospodárskej politiky z hľadiska prvého na:

- bežné nástroje (kvantitatívne) – napr. devízový kurz, výška taríf a pod.
- systémové nástroje majú kvalitatívnu podobu. Napr. regulácia miezd a cien, devalvácia meny atď.

Ďalšie členenie nástrojov hospodárskej politiky môže byť na:

- priame nástroje – medzi ne môžeme zahrnúť nasledujúce: zákon diskriminácie, stanovenie ciel a kvót vo vývoze a dovoze, kontrolné opatrenia, opatrenia na ochranu životného prostredia a pod.
- nepriame nástroje (čiastkové hospodárske politiky) – monetárna politika, fiškálna politika, dôchodková politika, vonkajšia obchodná a menová politika.

Na základe prístupu k riešeniu problému nezamestnanosti a inflácie (stability cenovej hladiny) sa vymedzujú tri typy stabilizačnej politiky:

- Keynesovská hospodárska politika sa zamerala na reguláciu agregátneho dopytu s cieľom stabilizovať hospodársky vývoj a zabezpečiť plnú zamestnanosť.
- Neokeynesovský typ hospodárskej politiky berie do úvahy ďalší vzťah, rovnoprávny medzi fiškálnou a monetárnou politikou.
- Neokonzervatívny typ hospodárskej politiky – určujúci vzťah peňažnej masy k cenovej hladine a zamestnanosti. Uprednostňuje použitie nástrojov monetárnej politiky.“

Do značnej miery je teda hospodárska politika charakterizovaná hierarchiou sledovaných cieľov a voľbou nástrojov na dosiahnutie týchto cieľov. Základné ciele hospodárskej politiky sú napríklad nízka nezamestnanosť, rovnováha platobnej bilancie a ekonomický rast, cenová stabilita a nízka inflácia. Dosiahnutiu týchto cieľov v krajinách Slovenska a Česka za obdobie rokov 2007 – 2014 sa bude venovať praktická časť diplomovej práce.

3 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV

3.1 Ekonomický rast

Ekonomická teória chápe pod pojmom ekonomický rast zvyšovanie produkčných možností ekonomiky z dlhodobého hľadiska. Súčasne je chápaný ako dôležitý predpoklad zvyšovanie úrovne obyvateľstva.

Podľa Samuelsona a Nordhaua (2000, s. 538) „ekonomický rast predstavuje expanziu potenciálneho GDP krajiny alebo národného outputu. Inak povedané, k ekonomickému rastu dochádza vtedy, keď sa hranica produkčných možností (PPF) krajiny posúva smerom von. Je úzko spojený s pojmom miery rastu outputu na jedného obyvateľa, určujúcej tempo, akým rastie životná úroveň danej krajiny.“

Habánik, Ivanová, Masárová a Janský, (2011, str. 90) uvádzajú: „Ekonomickým rastom rozumieme zvyšovanie množstva výrobkov a služieb, ktoré ekonomika vyrába a preto ho vyjadrujeme prostredníctvom reálnych makroekonomických ukazovateľov. Ekonomický rast je teda proces, prostredníctvom ktorého sa zvyšujú produkčné kapacity ekonomiky. Konečným cieľom hospodárskej aktivity je uspokojovanie potrieb obyvateľstva. Pri hodnotení hospodárskeho rastu preto musíme zároveň skúmať, ako sa skutočne zvýšila životná úroveň obyvateľstva. Ekonomický rast predstavuje najdôležitejší parameter rozvoja úrovne ekonomiky. V krátkom období ide o prírastok reálneho HDP. Z dlhodobého hľadiska ide o rast potenciálneho výstupu, resp. zvyšovanie produkčnej kapacity ekonomiky v čase, a teda objemu produkcie výrobkov a služieb, ktorý ekonomika môže dosiahnuť pri plnom a efektívnom využívaní výrobných faktorov bez vzniku inflačných tlakov. Predpokladom skutočného ekonomického rastu je prírastok reálneho HDP na jedného obyvateľa. To znamená, že tempo rastu reálneho HDP je vyššie ako tempo rastu obyvateľstva.“

Podľa Baránika a Habánika (2004, s. 91) „ekonomický rast predstavuje najdôležitejší parameter rozvoja úrovne ekonomiky. Keď chceme uvažovať o ekonomickom raste, hodnoty základných makroekonomických premenných v dlhšom časovom horizonte musia rásť. Ekonomický rast patrí medzi najsledovanejšie ukazovatele, nakoľko

od jeho úrovne závisí životná úroveň. Je preto predmetom ekonomických teórií, ale i predmetom záujmu teoretikov – národohospodárov, politikov, manažérov, publicistov, ale i širokej verejnosti. Ekonomický rast je založený na zvyšovaní produkčnej schopnosti ekonomiky. Produktivita je hlavným faktorom ekonomického rastu.“

Podľa Kuzneta (1994) možno ekonomický rast charakterizovať nasledujúcimi znakmi:

- vysoké tempo rastu HDP na jedného obyvateľa,
- vysoké tempo rastu produktivity výrobných faktorov vyjadrené ako pomer celkového objemu produkcie a množstva práce resp. kapitálu, t.j. rast produkcie pripadajúci na jednotku práce, resp. kapitálu.
- vysoké tempo štrukturálnej transformácie ekonomiky. Štrukturálna transformácia ekonomiky v minulosti zahŕňala posun od poľnohospodárstva k priemyslu. Pre súčasnosť je typická transformácia od priemyslu k službám a od elektronického k mikroelektronickému a informačnému charakteru ekonomiky.
- prehlbovanie ekonomických, technických, technologických a sociálnych rozdielov medzi vyspelými a rozvojovými ekonomikami.

Podľa Baránika a Habánika (2004) faktory, ktoré determinujú produktivitu sú:

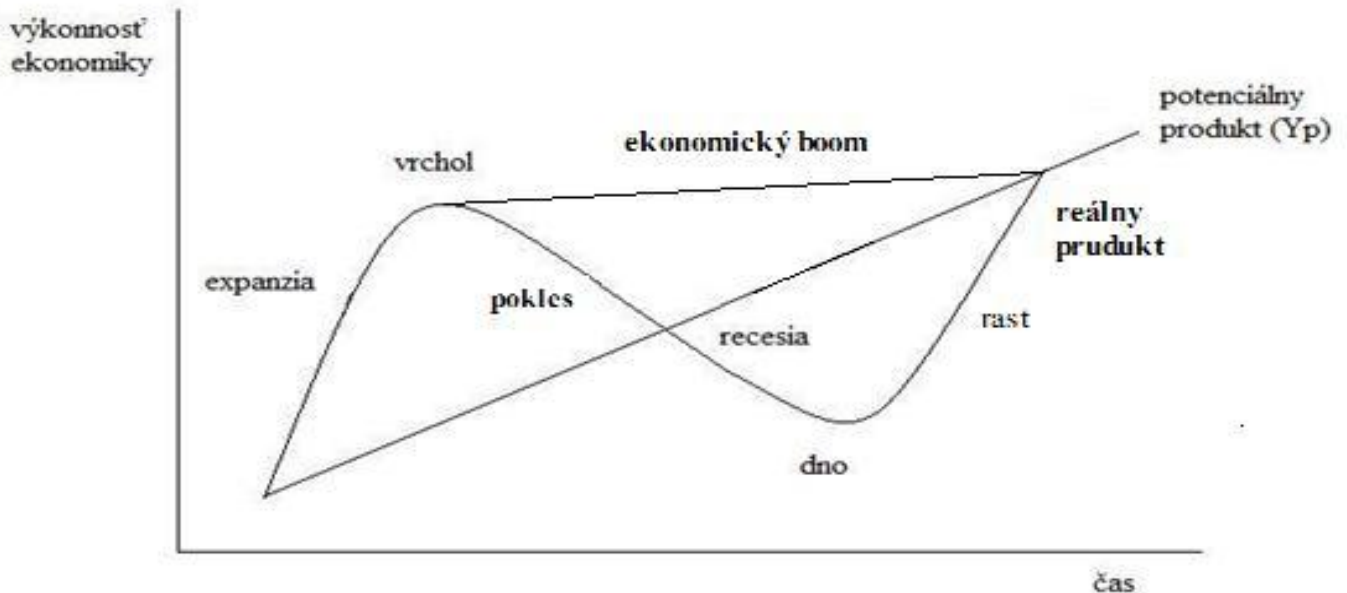
- tvorba kapitálu (továrenské budovy, prístroje, cesty, stroje, zariadenia),
- ľudské zdroje (ponuka práce, vzdelanie, kvalifikácia pracovnej sily),
- prírodné bohatstvo (pôda, ropa, plyn, klimatické podmienky),
- inovácie a technologické zmeny (veda, technika, implementácia nových produktov a služieb alebo zmeny vo výrobných procesoch).

Podľa Samuelsona a Nordhauza (1992) sa ekonomický cyklus rozčleňuje na fázy „vrcholu“ a „najnižších bodov (dno)“, ktoré sa označujú aj ako body zvratu cyklov, kým „recesia“ a „expanzia“ sú ich hlavné fázy. Ekonomika vstupuje do recesie, ak reálny GNP počas dvoch po sebe nasledujúcich štvrtí rokov poklesol. Recesia skončí v „najnižšom bode“. Potom nasleduje zotavenie, vrchol, recesia, najnižší bod, zotavenie a nekonečný rad vzostupov a poklesov. Graficky znázornené fázy ekonomického cyklu je možno vidieť v grafe 1.

V zmysle Samuelsona a Nordhauza (2000, s. 452) „charakterizujeme ekonomický cyklus ako pohyb celkového národného outputu, dôchodku a zamestnanosti, ktorý

spravidla trvá 2 – 10 rokov a vyznačuje sa širokou expanziou alebo recesiou vo väčšine sektorov ekonomiky.“

Obrázok 1: Fázy ekonomického cyklu

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa Schumpetera (1989) hlavným bodom cyklického vývoja ekonomiky sú inovácie. Hlavným dôvodom je, že tieto inovácie prebiehajú periodicky v cykloch a nie rovnomerne ako to je zvykom. Na zavedenie novej inovácie je potrebné prekonanie tzv. spoločenského odporu, ktorý sa stavia do cesty všetkému neoverenému, novému a taktiež aj netradičnému. Väčšina ekonómov má na inovácie rôzne názory. Niektorí tvrdia, že inovácie spôsobujú hospodárske cykly, iní zasa zastávajú názor, že inovácie sú skôr dôsledkom ako príčinou hospodárskeho cyklu. Schumpeter rozlišoval tri základné typy hospodárskych cyklov a každému z nich zodpovedajú určité skupiny inovácií. Ide o tieto typy inovácií:

- **krátke Kitchinove cykly**, trvajú približne 3 roky, resp. 40 mesiacov – a ich opakovanie súvisí so zmenou stavu zásob hotových výrobkov a medziproduktov v nosných odvetviach hospodárstva, ako dôsledok nesúladu medzi ponukou a dopytom,

- **stredné Junglarove cykly**, trvajú 9 - 10 rokov - sú zapríčinené zmenami v úrokovovej miere a zmenami v dopyte po investíciách, teda so zmenami reálneho kapitálu ako sú stroje, zariadenia a inovácie. Tie majú životnosť práve okolo 10 rokov.
- **dlhé Kondratievove cykly**, trvajúce 50 - 60 rokov - spájajú sa zásadne so vznikom nových objavov a zásadnými zmenami vo výrobných technológiách. (1790-1813 parný stroj, 1844-1874 budovanie železníc)

3.2 Hrubý domáci produkt

Ukazovateľ hrubého domáceho produktu (HDP) patrí v hospodárskej politike k najviac sledovaným a porovnávaným veličinám. Ukazovateľ meria celkový objem finálnej produkcie vyrobenej v konkrétnej krajine počas daného obdobia výrobnými faktormi, ktoré sú umiestnené v danej krajine bez ohľadu na to, kto tieto faktory vlastní.

Podľa Lisého a kol. (2000, s 277) „hrubý domáci produkt možno z vecného hľadiska vymedziť ako súhrn (objem – množstvo) finálnych statkov (spotrebných statkov a investičných statkov) a služieb vyrobených a poskytnutých za určité časové obdobie (obyčajne za rok) výrobnými faktormi na území danej krajiny, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.“

Podľa Lisého a kol. (2000) meranie výkonnosti ekonomiky hrubým domácim produktom nesie niekoľko základných výhod. Za prvé je to skutočnosť, že ukazovateľ HDP využíva väčšie množstvo krajín sveta, a to zjednodušuje porovnávanie medzi jednotlivými krajinami. Druhou výhodou je, že pri výpočte hrubého domáceho produktu nepotrebujeme získavať údaje zo zahraničia ale postačia nám získané údaje z danej krajiny.

V súlade s Husárom (1998, s. 25) „je hrubý domáci produkt (HDP) peňažná hodnota finálnych tovarov a služieb vyrobených v krajine počas určitého obdobia (roka). HDP sa považuje za mieru, ktorá najlepšie meria výkonnosť ekonomiky, to čo sa v hospodárstve vyrobilo a odkúpilo. Obsahuje hodnoty vyrobených tovarov, ako domov, CD diskov a hodnotu služieb, ako let lietadlom alebo prednášku učiteľa v škole.“

3.2.1 Metódy výpočtu hrubého domáceho produktu

Podľa Lisého a kol. (2000, s. 280) „poznatky o finálnych statkoch, medziproduktoch a pridanej hodnote umožňujú vysvetliť a pochopiť metódy výpočtu hrubého domáceho produktu. Ide o tieto tri metódy:

- produkčná (tovarová),
- dôchodková,
- výdavková (spotrebná).“

Produkčná (tovarová) metóda

Podľa Lisého a kol. (2000) pomocou produkčnej metódy je možné vypočítať hrubý domáci produkt tak, že všetky finálne statky a služby, ktoré sa za určité časové obdobie vyrobili na území daného štátu sa vynásobia ich cenou a takto získané údaje sa agregujú.

Dôchodková metóda

Podľa Lisého a kol. (2000, s. 281) „použitie dôchodkovej metódy znamená, že výkonnosť ekonomiky sa meria a vyjadruje pomocou príjmov (dôchodkov) jednotlivých subjektov, ktoré získavajú za služby výrobných faktorov:

- mzdy a iné zamestnanecké príjmy, t. j. hrubé mzdy,
- čisté úroky, ktoré predstavujú rozdiel úrokov získaných subjektom a úrokov platených iným subjektom,
- renty, dôchodky vlastníkov pôdy,
- zisk firiem pred zdanením – hrubý zisk,
- dôchodok firiem nezapísaných v obchodnom registri, ale v živnostenskom registri, patria sem dôchodky živnostníkov, roľníkov a pod. Ide o dôchodky zo samozamestnávania,
- amortizácia,
- nepriame dane.

Časť platieb za používanie výrobných faktorov ich vlastníci nedostanú pretože ich príjmom nie sú domácnosti, ale štát. Je to tá časť dôchodkov, ktorú štát odčerpáva vo forme nepriamych daní. Nepriame dane (daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane) sú zahrnuté v cenách, preto sú súčasťou hrubého domáceho produktu. Súčtom uvedených dôchodkov je hrubý domáci produkt.

Výdavková (spotrebná) metóda

Podľa Lisého a kol. (2000) pri metóde výdavkovej je určujúce hlavne to, kto nakupuje finálne statky a služby na konečnú spotrebu. Realizácia hrubého domáceho produktu je podmienená výdavkami tých subjektov, ktoré jednotlivé časti HDP nakupujú. Na nakúpe sa podieľajú domácnosti, firmy, štát a zahraničie. Meranie HDP pomocou výdavkov spojených s jeho realizáciou, môžeme ho vyjadriť ako súčet nasledujúcich zložiek:

- výdavky domácností na osobnú spotrebu tovarov a služieb (C),
- súkromné hrubé domáce investície firmami (I),
- výdavky štátu na nákup tovarov a služieb (G),
- čistý export (NX).

Vyjadrený hrubý domáci produkt touto metódou možno zapísať do vzorca ako súčet týchto zložiek: $HDP = C + I + G + NX$

Podľa Lisého a kol. (2000) keď sa meria a vyjadruje hodnota výstupu v určitom období v trhových cenách tohto obdobia, to znamená v bežných trhových cenách, hovoríme o **nominálnom hrubom domácom produkte**. Napríklad, nominálny HDP za rok 2012 vyjadruje hodnotu statkov a služieb vyrobených v roku 2012 v bežných cenách platných v roku 2012. Nominálny HDP sa mení každým rokom a to z dvoch hlavných dôvodov. Prvý je ten, že každý rok sa mení fyzický výstup statkov a služieb, t. j. mení sa objem vyrobených a predaných statkov a služieb. Druhým dôvodom je, že každoročne sa v dôsledku inflácie menia bežné trhové ceny. Takéto zmeny, ktoré plynú zo zmien bežných trhových cien, neposkytujú objektívny údaj o výkonnosti ekonomiky. Z tohto dôvodu sa na meranie výkonnosti ekonomiky a na porovnanie HDP v rôznych rokoch používa veličina **reálny hrubý domáci produkt**. Reálny HDP meria a vyjadruje zmeny vo fyzickom výstupe ekonomiky medzi rôznymi časovými obdobiami tak, že ocení všetky statky a služby vyrobené v rôznych časových obdobiach rovnakými, to znamená stálymi cenami základného roka.

V súlade s Husárom (1998) sa deflátorom rozumie pomer nominálneho HDP k reálnemu HDP, teda: **deflátor = $HDP(b.c)/HDP(s.c) \times 100$** , kde HDP (b.c) je hrubý domáci produkt v bežných cenách a HDP (s.c) je hrubý domáci produkt v stálych cenách. Deflátor HDP meria ceny všetkých tovarov a služieb vyrobených a poskytnutých v hospodárstve. Obsahuje iba tovary vyrobené doma. Importované tovary by doň nemali byť započítané.

3.2.2 Alternatívne ukazovatele merania výkonnosti ekonomiky

Podľa Lisého a kol. (2000) nám skúsenosti ukazujú, že dynamika vývoja HDP neodráža komplexne zmeny vo vývoji blahobytu občanov. A to na základe toho, že niektoré zložky HDP nevedú k rastu individuálneho blahobytu. To či sa prejaví prírastok HDP na raste blahobytu občanov závisí aj od jeho rozdelenia, štruktúry a konečného využitia. Veľkým rozdielom je, či sa prírastok HDP dosiahol zvýšením výroby cigariet a alkoholu alebo výstavbou zdravotníckych a vzdelávacích zariadení. Problémom je, že HDP sa nevyjadruje v naturálnych ale v peňažných jednotkách, a preto ho treba korigovať o mieru inflácie. Aby sa korigovali nedostatky, ekonómovia vytvorili **ukazovateľ čistý ekonomický blahobyt** (angl. NEW – *Net Economic Welfare*). Je upravený tak, že obsahuje len tie statky a služby, ktoré priamo ovplyvňujú ekonomický blahobyt spoločnosti. K HDP sú pripočítané nasledujúce aktivity:

- statky a služby pre domácnosť a v nej aj produkované,
- produkcia tieňovej (čiernej) ekonomiky (napr. obchod s drogami, zbraňami)
- rast voľného času môže zvyšovať ekonomický blahobyt,
- rast kvality a užitočných vlastností statkov a služieb.

Podľa Lisého a kol. (2000, s. 289) „jednotlivcov, rôzne inštitúcie a štáty zaujímajú údaje o dosiahnutej ekonomickej úrovni danej krajiny, ktoré umožňujú porovnávať ekonomickú úroveň jednotlivých krajín. V súčasnosti najdôležitejším a najpoužívanejším ukazovateľom, pomocou ktorého možno merať a vyjadrovať dosiahnutý stupeň ľudského rozvoja, je **index ľudského rozvoja** (HDI). Pri výpočte indexu ľudského rozvoja sa berú do úvahy tieto činitele:

- dĺžka života obyvateľstva danej krajiny,
- dosiahnutá vzdelanostná úroveň obyvateľstva,
- kvalita života ľudí vyjadrená reálnym HDP pripadajúcim na jedného obyvateľa, vyjadreným v USD.“

Podľa Lisého a kol. (2000) súčasnosť nám ukazuje, že je treba venovať pozornosť aj tomu, aby sa ekonomický rast nedosahoval na úkor životného prostredia a kvality života. Jednotlivec ako aj spoločnosť sa preto musí usilovať o kvantifikáciu spoločenských a environmentálnych nákladov súvisiacich so znečisťovaním životného

prostredia, rastom zločinnosti a terorizmu a pod. Možným výsledkom riešenia týchto problémov pri spresňovaní merania výkonnosti ekonomiky je vytvorenie makroekonomického ukazovateľa s názvom **pravý ekonomický rozvoj** (angl. GPI – *Genuine Progress Indicator*). GPI zahŕňa viac ako 20 činiteľov, ktoré nie sú obsiahnuté v HDP.

Na záver môžeme konštatovať, že vo svete 21. storočia sa za vyspelý štát považuje taký, ktorý pre svojich občanov vytvorí podmienky na dosiahnutie dlhého a zdravého života, na nadobudnutie čo najvyššieho vzdelania a na získanie zdrojov, ktoré potrebujeme na dosiahnutie priemernej kvality života. Tieto činitele predstavujú základné predpoklady na to, aby ľudia tieto príležitosti využívali vo svojom každodennom živote.

3.3 Nezamestnanosť

Prirodzeným fenoménom a súčasťou demokratickej spoločnosti založenej na trhovom hospodárstve je nezamestnanosť. Nezamestnanosť nás sprevádza na každom kroku. S týmto pojmom sa stretávame v každodennom živote, či už v médiách alebo sa nás dotýka priamo.

Podľa Samuelsona a Nordhaua (1992, s. 284) „nezamestnanosť je centrálnym problémom moderných spoločností. Keď je vysoká, zdroje sa nevyužívajú a dôchodky obyvateľov klesajú. V takýchto obdobiach ekonomická bieda ovplyvňuje pocity ľudí a ich rodinný život. Podľa Okunovho zákona v období vysokej nezamestnanosti je skutočný GNP pod svojou potenciálnou úrovňou. Vysoká nezamestnanosť je symptómom mrhania, pretože počas recesie, keď je nezamestnanosť vysoká, ekonomika nevyrába toľko, koľko by mohla. Veľké množstvo áut, bytov, odevov a iných tovarov sa akoby hádže do mora. Hoci sú ekonomické náklady nezamestnanosti veľmi vysoké, peňažné vyjadrenie nevystihuje adekvátne ľudské, sociálne a psychologické straty, ktoré so sebou prinášajú obdobia trvalej nedobrovoľnej nezamestnanosti.“

Štatistický úrad SR (2014) definuje nezamestnanosť takto: „Podľa metodiky výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) sú za nezamestnaných považované všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré súčasne spĺňajú tri podmienky:

- v referenčnom týždni nemali žiadnu platenú prácu

- v posledných štyroch týždňoch si aktívne hľadali prácu alebo si prácu našli a do zamestnania nastúpia najneskôr do 3 mesiacov
- sú schopné nastúpiť do práce najneskôr do dvoch týždňov.“

Podľa Gefferta (2009, s 102) „štatistický úrad Európskych spoločenstiev považuje za nezamestnaného, človeka, ktorý dovŕšil 15 rokov svojho veku a súbežne spĺňa všetky z týchto troch podmienok: nemá prácu, aktívnym spôsobom si prácu hľadá a do práce vie nastúpiť ihneď, resp. v referenčnom období do 14 dní.“

Príčiny vzniku nezamestnanosti podľa Samuelsona a Nordhousa (2000, s. 292) „vždy existuje určitá nezamestnanosť, ktorá vzniká, keď ľudia menia bydlisko, alebo vyplýva zo životného cyklu – zo sťahovania, prvého vstupu do pracovnej sily atď. Hlavné zmeny v miere nezamestnanosti v čase vyplývajú zo zväčšujúceho sa počtu tých, ktorí stratili prácu. Táto príčina mimoriadne narastá v čase recesie, a to z dvoch dôvodov: Po prvé rastie počet ľudí, ktorí strácajú zamestnanie a okrem toho trvá dlhšie, kým nájdu nové miesto.“

V zmysle Martinkovej (2002 s. 8) „nezamestnanosť znamená stratu statkov a služieb, ktoré mohli nezamestnaní pracovníci vyrobiť. Túto stratu môžeme pri priemernej produktivite práce ľahko vyčíslieť. Jej súčasťou sú v konečnom dôsledku aj dávky v nezamestnanosti, ktoré síce na jednej strane vytvárajú podmienky na znesiteľnejšie vnímanie nezamestnanosti, ale na druhej strane pri príliš vysokej nezamestnanosti zaťažujú štátny rozpočet a vytvárajú tlak na zvyšovanie jeho deficitu. Popri týchto ekonomicky vyčísliteľných stratách však nezamestnanosť prináša aj veľa ďalších negatívnych sociálnych dôsledkov v podobe poklesu životnej úrovne nezamestnaného a jeho rodiny, stresov a zdravotných problémov, alkoholizmu, rastúcej kriminality a pod.

Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo (ENO) – všetci ostatní, ktorí nie sú súčasťou pracovnej sily. Ide teda o tú časť dospelého obyvateľstva, ktorá navštevuje školu, vedie domácnosť, nemôže pracovať pre chorobu, je v invalidnom dôchodku alebo jednoducho vôbec nehľadá prácu. ENO sú všetci ľudia, ktorí zamestnanie nemajú a ani si ho z akýchkoľvek dôvodov aktívne nehľadajú. Štatistický úrad SR zisťuje nezamestnanosť prost. výberových zisťovaní pracovných síl uskutočňovaných vo vybraných domácnostiach. Takto získané údaje pravidelne štvrťročne publikuje a je zodpovedný za metodiku výpočtu miery nezamestnanosti.“

Podľa ŠÚSR „*ekonomicky aktívnym obyvateľstvom (EAO)* sa rozumejú osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich v civilnom sektore, nezamestnaných alebo príslušníkov ozbrojených zložiek. Vojaci vykonávajúci vojenskú základnú (náhradnú) službu sú v rámci EAO vykazovaní od roku 1997.“

Podľa Baránika a Habánika, (2004, s. 167) „osoby, ktoré nemajú prácu, ale nie sú zahrnuté do kategórie nezamestnaných, sú klasifikované ako osoby, ktoré nie sú v pracovnom pomere a delia sa do troch skupín a to:

- pracujú v zahraničí so súhlasom alebo bez súhlasu daného štátu,
- tí, ktorí nemusia pracovať,
- tí, ktorí nechcú pracovať.“

Podľa Baránika a Habánika (2004) príčiny vzniku nezamestnanosti vyplývajú z nasledujúcich dôvodov:

- pokles rastu HDP,
- substitúcie práce technikou,
- rýchlejšieho prírastku práceschopného obyvateľstva, ako je rast HDP.
- zákony o minimálnej mzde,
- existencia odborov.

3.3.1 Meranie nezamestnanosti

Podľa Baránika a Habánika (2004, s. 170) „sa nezamestnanosť vyjadruje absolútnym počtom nezamestnaných a mierou nezamestnanosti. Absolútny údaj o nezamestnanosti je použiteľný hlavne v hodnotení vnútorných pomerov v ekonomike a spoločnosti. Pre medzinárodné porovnanie, ale aj sledovanie vývoja väčšiu vypovedaciu schopnosť má ukazovateľ miery nezamestnanosti. Ten sa v SR počíta podľa metódy ŠÚ SR takto :

$$MEN = EN/EAO \cdot 100$$

kde: MEN – miera evidovanej nezamestnanosti,
EN – evidovaná nezamestnanosť,
EAN – počet ekonomicky aktívnych osôb.

Podľa dohovoru Medzinárodnej organizácie práce sa miera evidovanej nezamestnanosti počíta z disponibilného počtu evidovaných nezamestnaných, ktorí môžu bezprostredne po predložení ponuky vhodného voľného pracovného miesta začať pracovať. Objektívnejšie by mieru nezamestnanosti vyjadril vzťah:

$$MEN = EN/PS \cdot 100$$

kde: PS – pracovná sila.“

Medzi tie najznámejšie formy nezamestnanosti zaraďujeme:

3.3.2 Formy nezamestnanosti

Podľa Baránika (2004) prirodzená miera nezamestnanosti vzniká v dôsledku nesúladu a nedokonalosti informačných tokov, z rôznorodosti vkusov alebo záujmov jednotlivcov. Pri takejto forme nezamestnanosti sú dopyt a ponuka na trhu výrobkov a práce v rovnováhe a inflácia je stabilná a nemá tendenciu ani stúpať ani klesať. Súčasne predstavuje najnižšiu mieru nezamestnanosti, pri ktorej sa dosahuje najvyššia možná miera zamestnanosti. Existujú tri faktory, ktoré jej úroveň ovplyvňujú. Sú to:

- demografický vývoj,
- politika vlády,
- spôsob života a životná úroveň.

Ďalšou formou nezamestnanosti môže byť:

Frikčná nezamestnanosť

Podľa Martinkovej (2002, s. 8) „vzniká ako dôsledok pohybu ľudí medzi regiónmi, pracovnými miestami alebo rôznymi etapami životného cyklu. Dokonca aj v ekonomike s plnou zamestnanosťou existuje určitý pohyb ľudí, ktorí hľadajú pracovné miesto po skončení školy alebo po presťahovaní sa do iného mesta.“

Cyklická nezamestnanosť

Podľa Martinkovej (2002 s. 15) „sa vyskytuje vtedy, keď celkový dopyt po pracujúcich je nízky (teda nielen dopyt po pracovníkoch v určitých sektoroch a regiónoch). Keď celkové výdavky a output klesajú, rastie nezamestnanosť v celej ekonomike. Tento rast nezamestnanosti v každej oblasti je signálom, že rastúca nezamestnanosť je prevažne cyklická.“

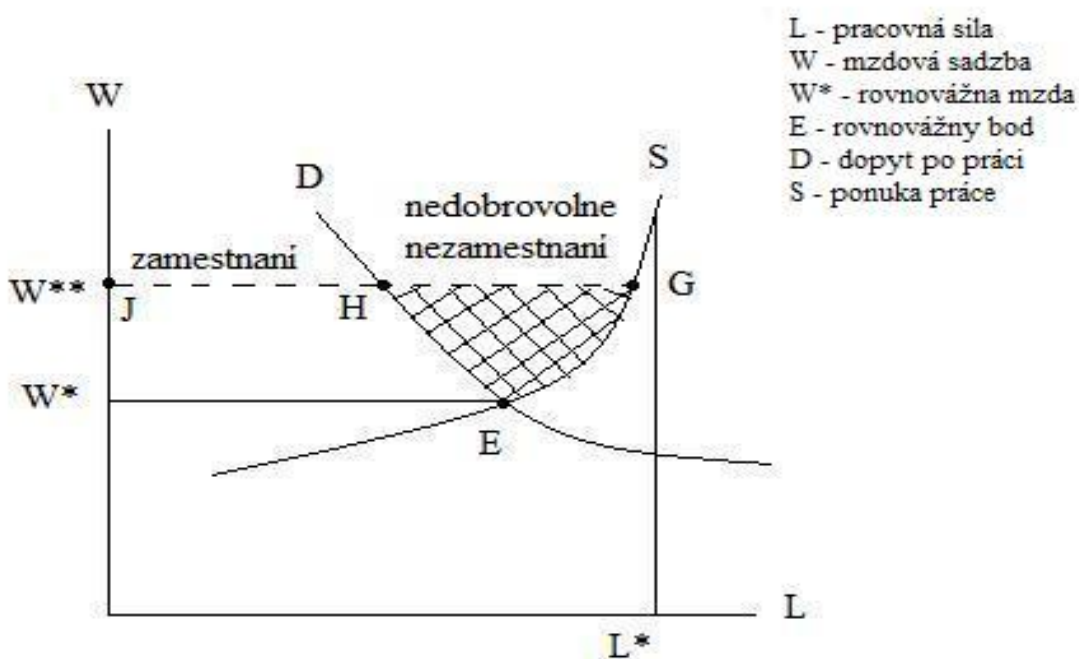
Štruktúrna nezamestnanosť

V súlade s Martinkovou (2002 s.15) „vzniká vtedy, keď existuje nesúlad medzi ponukou pracovníkov a dopytom po nich. Takýto nesúlad sa môže utvoriť preto, že dopyt po určitom druhu práce sa zvyšuje, kým dopyt po inom druhu práce klesá a ponuka sa neprispôsobí dostatočne pružne. Často preto nastáva nerovnováha v sektoroch alebo regiónoch, pretože niektoré z nich rastú, iné upadajú. Keby sa mzdy plynule prispôbovali meniacej sa ponuke a dopytu, nerovnováha na trhu práce by sa stratila, pretože mzdy v oblastiach s prebytkom pracovníkov by klesli a v oblastiach s nedostatkom pracovníkov vzrástli.“

Podľa Ivanovej a kol. (2009, s. 308) „rozdeľujeme nezamestnanosť podľa dĺžky obdobia, počas ktorého sú nezamestnaní bez práce na:

- krátkodobá – v trvaní od 0 – 6 mesiacov,
- strednodobá – v trvaní od 6 – 12 mesiacov,
- dlhodobá – v trvaní nad 12 mesiacov.

Obrázok 2: Nedobrovoľne nezamestnaní pri nepružných mzdách

Zdroj: Samuelson a Nordhaus (2000), vlastné spracovanie

Podľa Samuelsona a Nordhaus (2000) graf nedobrovoľnej nezamestnaných pri nepružných mzdách ukazuje čo sa stane, keď sa mzdy neprispôbujú aby vyčistili trh.

Pri príliš vysokej mzde W^{**} je zamestnaných JH pracovníkov, ale HG pracovníkov je nedobrovoľne nezamestnaných. Graf ukazuje účinok vysokého zdanenia práce, celkovej minimálnej mzdy a veľkorysého sociálneho zákonodarstva v Európe.

3.4 Zahraničný obchod

Medzinárodný obchod je dôležitou súčasťou medzinárodných hospodárskych vzťahov a taktiež indikátor, ktorý nám ukazuje reálny stav a úroveň svetového hospodárstva a jeho jednotlivých elementov. Ide o obchod, ktorého aktivity prekračujú hranice krajiny.

Korčmároč (2003, s.14) uvádza: „Viacerí autori chápu zahraničný obchod ako jeden zo spôsobov zapojenia národného hospodárstva jednej krajiny do medzinárodnej deľby práce s inými krajinami. Zahraničný obchod je súčasťou národného reprodukčného procesu, pričom má pomerne samostatné postavenie. Jeho význam je aj v tom, že sa podieľa na zapájaní národného hospodárstva do medzinárodnej deľby práce.“

Michník (1996, s.11) uvádza: „Zahraničný obchod je časť sféry obehu tovaru, ktorý predstavuje výmenu so zahraničím. V užšom slova zmysle zahraničný obchod zahŕňa výmenu tovaru so zahraničím a v širšom slova zmysle zahŕňa okrem pohybu tovaru i pohyb služieb (nehmotného tovaru). Zahraničný obchod sa týka výlučne iba jednej krajiny alebo skupiny krajín k ostatným krajinám sveta.“

Podľa Baláža (2010) medzinárodný obchod patrí medzi tie najvýznamnejšie oblasti hospodárskeho života. Funkcie zahraničného obchodu sú previazané s praktickým presadzovaním konkurenčných výhod firiem a národných ekonomík na svetových trhoch. Zahraničný obchod napomáha transformovať vyrobený spoločenský produkt na použitý, ovplyvňuje efektívnejšie využívanie vlastných zdrojov a zabezpečuje dovoz vstupov v ktorých sú uplatnené konkurenčné výhody iných krajín. Zahraničný obchod je vo svojich rôznych formách spätý s nepretržitými tokmi z danej krajiny do zahraničia a prichádzajúcimi zo zahraničia do danej krajiny. Takéto toky vyjadruje platobná bilancia ako súhrn platobných transakcií, ktoré sa realizujú rezidentmi ako sú občiansko - právnické subjekty určitej krajiny a zvyškom sveta. Platobná bilancia sa zvyčajne skladá z troch častí a to je *bežný účet*, resp. bežné platby, *kapitálový účet*, resp. kapitálové

platby a *verejné vyrovnanie* - v jeho rámci vláda financuje, vyrovnáva saldo bežných a kapitálových tokov.

Podľa Polednákovej a kol. (2006, s. 23) rozoznávame nasledujúce saldá platobnej bilancie:

- aktívne saldo platobnej bilancie - úhrn inkás z cudziny > úhrn úhrad do cudziny,
- pasívne saldo platobnej bilancie - úhrn inkás z cudziny < úhrn úhrad do cudziny,
- rovnováhu platobnej bilancie - úhrn inkás z cudziny = úhrn úhrad do cudziny.

3.5 Štátny rozpočet

V súčasnej dobe vymedzenie pojmu štátny rozpočet nie je jednoznačné. Každý autor sa pri samotnom definovaní tohto ekonomického pojmu orientuje na inú stránku štátneho rozpočtu a preto existuje niekoľko rozličných definícií štátneho rozpočtu.

Podľa Lisého (1999) štátnym rozpočtom rozumieme centralizovaný peňažný fond, ktorý predstavuje bilanciu príjmov a výdavkov štátu za jeden rok. Na regulovanie štátu využíva príjmovú, ale aj výdavkovú časť. Úlohou štátneho rozpočtu je ovplyvňovanie celého spoločenského reprodukčného procesu a tak zabezpečuje všeobecné podmienky fungovania ekonomického systému.

Podľa Martinku (2001) deficit štátneho rozpočtu nemôžeme definovať jednotne. Môžeme ho definovať nasledujúcimi spôsobmi:

- ŠR je špecifická forma rozdeľovania a prerozdeľovania časti národného dôchodku v prospech štátu,
- vo vzťahu k vláde predstavuje základný operatívny program vlády vyjadrený v číslach a schválený v parlamente,
- ŠR je finančno-ekonomická kategória, ktorá vyjadruje vzťahy medzi štátom – obyvateľmi, podnikmi, a pod.,
- je to centralizovaný peňažný fond,
- predstavuje základný finančný plán vo vzťahoch v trhovej ekonomike, kde plní viaceré funkcie.

V zmysle Sujovej (2004, s. 59) „príjmy a výdavky štátneho rozpočtu sa automaticky menia so zmenou stavu ekonomiky. V priebehu rozmachu ekonomiky rastú

dôchodky a zamestnanosť. Potom rastie aj absolútna výška daní a klesajú sociálne výdavky vlády (transferové platby), čím sa znižuje deficit štátneho rozpočtu, prípadne spôsobuje jeho prebytok a ekonomický rast sa spomaľuje. V období recesie je situácia opačná. Výška daní klesá, štátne výdavky rastú, čo spôsobuje zvýšenie deficitu štátneho rozpočtu. Rast štátnych výdavkov však stimuluje dopyt a vytvára sa tlak na zvýšenie produkcie.“

3.5.1 Príjmy štátneho rozpočtu

Podľa Martinku (2001, s. 78) „na plnenie svojich funkcií musí mať každý štát k dispozícií v štátnom rozpočte a v štátnych účelových fondoch dostatok finančných prostriedkov. Tieto si obstaráva rôznymi spôsobmi a formami, ktoré sa vývojom spoločnosti menia. Najstaršou a dodnes používanou hlavnou formou získavania príjmov štátneho rozpočtu sú dane. Menej významnou formou sú poplatky, clá a pokuty. Okrem toho môže mať štátny rozpočet príjmy zo štátnych podnikov, prípadne z podnikateľskej činnosti štátu. Za predpokladu, že tieto a ďalšie zdroje sú nedostatočné na krytie jeho výdavkov, ako ďalší príjem štátneho rozpočtu prichádzajú do úvahy štátne pôžičky (úver), výnosy z cenných papierov a z predaja majetku vo vlastníctve štátu.“

Podľa Jurečku (2010) hlavným príjmom ŠR sú dane. Predstavujú presúvanie peňažných prostriedkov od súkromného sektoru k verejnému sektoru. Definujeme ich ako povinnú, zákonom určenú platbu do verejného rozpočtu. Ide zrejme o najstaršiu formu zásahu štátu (vlády) do ekonomiky. Počas dlhého obdobia avšak dane v hospodárstve hrali viac-menej pasívnu úlohu. Ich funkcia bola čisto fiškálna, tzn. zhromažďovať v ŠR peňažné prostriedky na krytie štátnych výdavkov.

V súlade s Martinkom (2001) sa dane delia podľa rôznych hľadísk, napr. na peňažné a naturálne, pravidelné a jednorazové, osobné - zohľadňujú osobu a vek. Všetky najväčší teoretický a praktický význam má rozdelenie daní na:

- *priame* – vyberajú sa bezprostredne od jednotlivých daňovníkov, ktorí ich nemôžu preniesť na iné osoby. Patria sem dane ako daň z príjmov FO, daň z príjmov PO, daň z nehnuteľností, daň z dedičstva a darovania, daň z prevodu nehnuteľnosti.

- *nepriame* – odvádzať ich musí platiteľ pri predaji tovaru, resp. pri poskytovaní služieb ju platí spotrebiteľ. Hlavnou skupinou nepriamych daní sú spotrebné dane a daň z pridanej hodnoty. Pri nepriamych daniach nie je možné presné vypočítať daňového zaťaženia jednotlivých daňovníkov vzhľadom na ich príjmy a majetok (platí ten kto ma väčšiu spotrebu), avšak pri priamych daniach je tento výpočet možný.

3.5. Výdavky štátneho rozpočtu

Podľa Jurečku (2010) výdavky štátneho rozpočtu priamo súvisia s funkciami fiškálnej politiky a smerujú do jednotlivých oblastí zdravotníctva, výskumu, kultúry, obrany, štátnej správy, školstva, ochrany životného prostredia a pod.

Podľa Martinku (2001) výdavky ŠR je členíme podľa funkcií štátu, ktoré považujeme za primárne alebo základné. Na základe toho členíme výdavky na:

- výdavky, ktoré majú ekonomický charakter – sú spojené so zásahmi štátu do ekonomiky, buď vo forme priamych investícií alebo nepriamo – výdavky na vedecký výskum, školstvo. V skutočnosti ide o investičné a neinvestičné výdavky.
- výdavky na sociálne, zdravotné a iné verejnoprospešné služby,
- výdavky na štátnu správu, armádu a bezpečnosť,
- výdavky na správu a splácanie štátneho dlhu.

Podľa Husára (2003, str. 159) „o výdavkoch vlády rozhoduje NR SR, a preto ich ovplyvňujú politické tlaky. Dôvodmi vzniku výdavkov vlády je predovšetkým zabezpečenie poskytnutia verejných tovarov, ale aj podpora príjmu jednotlivcov, ktorí sú v núdzi.“

3.5.3 Rozpočtový prebytok, vyrovnaný rozpočet, rozpočtový deficit

Na základe bilancovania teda zobrazovania skutočností, spravidla za určité obdobie, na základe číselných údajov dostávame bilanciu, ktorá sa zostavuje za minulosť

a jej účelom je hodnotenie uplynulého obdobia a vyvodenie záverov pre ovplyvňovanie ekonomických vzťahov. Podľa týchto údajov môže byť výsledkom hospodárenia vlády v sledovanom rozpočtovom období bežného roka podľa Hontyovej (2000) takýto:

- *Rozpočtový prebytok* - dosiahne štátny rozpočet vtedy, keď príjmy štátneho rozpočtu sú za dané obdobie vyššie ako jeho výdavky. Ak T_t sú príjmy za dané obdobie (t je časový index) a G_t sú výdavky potom platí: $T_t > G_t$.
- *Vyrovnaný rozpočet* - vykazuje štátny rozpočet vtedy, keď sa v danom období príjmy štátneho rozpočtu a jeho výdavky rovnajú. Platí: $T_t = G_t$. Ak deficit označíme ako D , potom v prípade vyrovnaného rozpočtu platí: $D = 0$. V prípade rozpočtového deficitu platí vzťah: $D_t = G_t - T_t$; $D_t > 0$.
- *Rozpočtový deficit* - vznikne v tom prípade, keď výdavky štátneho rozpočtu za dané obdobie sú väčšie ako jeho príjmy, teda platí: $T_t < G_t$.

Podľa Hontyovej (2000, s. 11) „vznik rozpočtového deficitu poukazuje na skutočnosť, že ekonomický subjekt (štát) utratil v danom rozpočtovom roku viac, ako v ňom chcel alebo dokázal získať príjmov.“

3.5.4 Členenie deficitu štátneho rozpočtu

Podľa Muchovej a Lisého (2009) existuje viac hľadísk, podľa ktorých môžeme rozlišovať druhy členenia schodku štátneho rozpočtu. Z časového hľadiska je možné rozlišovať schodok nasledovne:

- a) *Priebežný schodok* – predstavuje veličinu zistenú k určitému termínu v priebehu daného rozpočtovaného obdobia. Je to bežný jav, ktorý je výsledkom krátkodobého nesúladu medzi príjmami a výdavkami, ktorý môže vzniknúť z rôznych príčin. Na jeho krytie sa potom v prípade schodku ŠR používajú štátne pokladničné poukážky, krátkodobé CP.
- b) *Výsledný schodok* – vykazuje sa v záverečných účtoch. Predstavuje veličinu v koncoročnej bilancii verejného rozpočtu. Viacročný, resp. strednodobý alebo dlhodobý schodok je schodok, ktorý sa opakuje niekoľko rokov po sebe, nadobúda chronický charakter a mení sa na verejný dlh.

Podľa Hontyovej (2000, s. 11) „z hľadiska príčin vzniknutého stavu treba rozlišovať aktívny – štruktúrny a pasívny – cyklický deficit. Podstata spočíva v tom, že sa rozlišuje časť rozpočtu ako štruktúrny rozpočet, kde ide o zámerný dôsledok subjektívneho vládneho rozhodnutia, diskrétneho opatrenia v rámci uplatnenej fiškálnej politiky, a druhá časť rozpočtu, ktorá má cyklický charakter, pasívne je určovaná fázou ekonomického cyklu, dosiahnutou úrovňou národného dôchodku a produktu.“

3.5.5 Financovanie deficitu štátneho rozpočtu

Podľa Jurečku (2010) ak minie vláda viac peňažných prostriedkov ako má k dispozícii, musí tieto dodatočné prostriedky niekde získať. Existuje niekoľko možností na ich získanie a majú rozdielny vplyv na ekonomiku aj na jednotlivé ekonomické subjekty. Každá alternatíva niekomu škodí viac, niekomu menej.

Podľa Jurečka (2010) môžeme deficit financovať pomocou daňového financovania. Predstavuje dodatočné zvýšenie príjmov ŠR cestou zvýšenia daní. Takéto riešenie je nepopulárne. Taktiež je procesne náročné, pretože vyžaduje schválenie legislatívnymi orgánmi, takže môže byť spravidla využité až ex post, potom ako sa deficit rozpočtu stal súčasťou verejného dlhu. Závažné sú aj ekonomické súvislosti, pretože zvýšenie daní má demotivujúci vplyv na ekonomické subjekty a nepriaznivý vplyv na spotrebný komponent agregátneho dopytu.

Podľa Martinku (2001) vznik rozpočtového deficitu je potrebné istým spôsobom financovať. Jeho spôsoby financovania charakterizujeme nasledovne:

- *Dlhové financovanie* – predaj štátnych CP rôznym subjektom, napr. jednotlivcom alebo firmám, a z týchto peňažných prostriedkov je financovaný deficit ŠR.
- *Krytie deficitu domácim alebo zahraničným úverom* – tento spôsob je dosť obmedzený a závisí od prevýšenia úspor nad investíciami a od salda obchodnej bilancie. Krytie deficitu zahraničným úverom vedie k vzniku zahraničného dlhu, ktorý sa prejaví v raste pasívneho salda platobnej bilancie.
- *Emisné financovanie deficitu ŠR* – podstatu tvorí úver, ktorý získa vláda od centrálnej banky vo forme priameho úveru, resp. odkúpenia štátnych dlhopisov.

V oboch prípadoch však ide o zvyšovanie množstva peňazí v obehu čo následne vedie k rastu cenovej hladiny a úrokovej miery.

3.5.6 Štátny a verejný dlh

Podľa Lisého (2007, s. 486) „každý ekonomický subjekt sa môže zadlžiť. Ak sa zadlí štát, hovoríme o štátnom, vládnom alebo verejnom dlhu. Tento dlh vytvára vláda a nižšie úrovne štátnej správy. Vzhľadom na to, že vlády sa menia a štát zostáva (podobne ako dlh), je pojem štátny dlh presnejší ako vládny dlh. Pretože však v konečnom dôsledku dlhové bremeno nenesie štát, ale verejnosť, najpresnejší je pojem verejný dlh.

Podľa Hontyovej (2000, s. 16) „štátny dlh vzniká opakovanými rozpočtovými deficitmi. Je výsledkom predchádzajúcej fiškálnej politiky. Dlhové financovanie rozpočtových deficitov je spojené s nárastom štátneho dlhu. Na krytie rozpočtových deficitov môže vláda použiť novovytlačené peniaze (čím by však priamo spôsobovala infláciu), alebo si peniaze požičia. V súčasnosti si väčšina vlád požičiava, a to predajom štátnych cenných papierov – obligácií. Celková hodnota vydaných obligácií predstavuje výšku štátneho dlhu.“

Podľa Hontyovej (2000) klasifikujeme štátny dlh podľa rôznych kritérií:

1. Podľa vzťahu k HDP:
 - Čistý štátny dlh
 - Hrubý štátny dlh
2. Podľa zdroju úveru:
 - vnútorný (domáci) dlh,
 - vonkajší (zahraničný) dlh,
3. Podľa doby splatnosti:
 - krátkodobý dlh (splatenosť do jedného roka),
 - strednodobý dlh (splatenosť do piatich resp. desiatich rokov),
 - dlhodobý dlh (splatenosť nad päť resp. desať rokov),
4. Podľa formy úveru:
 - knižný dlh,
 - dlh vo forme cenných papierov.

Podľa Muchovej, Lisého (2009, s. 19) „verejný dlh je súhrnom záväzkov sektora verejnej správy ako celku, predstavuje celkovú sumu pasív vlády. Odzrkadľuje sa v ňom dlh všetkých zložiek verejného rozpočtu, nie je to len ich jednoduchý súčet. Je to konsolidovaný dlh, čo znamená, že vylučuje vzájomné záväzky a pohľadávky jednotlivých zložiek verejného rozpočtu.“

Podľa Jurečku (2010) širším pojmom pre štátny dlh je verejný dlh. Verejný dlh v sebe okrem štátneho dlhu zahŕňa aj dlh plynúci z deficitov ďalších verejných rozpočtov (municipálnych rozpočtov, systém verejného zdravotného poistenia). Mieru verejného zadlženia krajiny meriame ako podiel verejného dlhu na HDP.

Podľa Schillera (2004) verejný dlh môžeme rozdeliť:

1. Podľa kritéria merania veľkosti verejného dlhu na:
 - hrubý dlh – predstavuje sumu záväzkov vlád voči subjektom ostatných sektorov ekonomiky vrátane zahraničia,
 - čistý dlh – hrubý dlh je zmenšený o sumu rovnajúcu sa pohľadávkam verejnej vlády voči subjektom ostatných sektorov ekonomiky.
2. Podľa kritéria štruktúry verejnej vlády na:
 - štátny dlh všeobecnej vlády,
 - dlh regionálnej úrovne verejnej vlády,
 - dlh miestnej úrovne verejnej vlády miest a obcí.
3. Podľa kritéria rezidentov na:
 - národný dlh – je dlh vlády voči domácnostiam a inštitúciám v danej krajine. V prípade tohto dlhu dlhujeme sami sebe.
 - zahraničný dlh – predstavuje dlh vlády voči zahraničiu t. j. zahraničným domácnostiam a inštitúciám.

Podľa Jurečku (2010) dlh a deficit štátneho rozpočtu sú vždy negatívne ekonomické javy a narúšajú fiškálnu disciplínu.

3.6 Inflácia

Inflácia je pojem, ktorým sa často venujú aj médiá čo značí o jej dôležitosti a preto nejde o pojem, ktorý by bol verejnosti neznámy. Problematike inflácie sa vo svojich publikáciách venovali viacerí poprední ekonómovia zo Slovenska i zo zahraničia. Inflácia je jav, ktorý sa na svete vyskytuje už veľmi dlho a mnohí ekonómovia sa ju pokúšali definovať.

Podľa Lisého (2011) je „inflácia ekonomický jav, počas ktorého dochádza k dlhotrvajúcemu nárastu celkovej cenovej hladiny, alebo zodpovedajúcemu zníženiu kúpnej sily peňažnej jednotky v čase.“

Jednoducho môžeme povedať, že ak majú domácnosti stále viac peňazí a množstvo tovaru a služieb v ekonomike je stále rovnaké, dochádza k zvýšeniu dopytu po tovaroch a službách. Následkom tohto javu je zvýšenie cien a peniaze strácajú na hodnote. Na druhej strane môžeme povedať že, každé zvýšenie cien väčšieho množstva tovarov a služieb nemusí ešte nevyhnutne znamenať infláciu. To znamená, že ak sa jednorazovo zvýšia úrovne cien niektorých tovarov, tento jav nemôžeme chápať ako infláciu. V hospodárskej praxi sa označuje každé zvýšenie cien ako inflácia. Toto tvrdenie však nie je až tak pravdivé, pretože pre infláciu je charakteristický vzrast celkovej cenovej hladiny, a nie zvýšenie individuálnych cien tovarov a služieb. Celková cenová hladina teda predstavuje úroveň cien všetkých tovarov a služieb, ktoré sa v národnom hospodárstve predávajú a nakupujú v určitom čase.

V súlade s Lisým (2011) ďalším ekonomickým pojmom, ktorý môže predstavovať v ekonomike makroekonomický problém je **dezinflácia**. Vo všeobecnosti dezinflácia predstavuje zníženie miery rastu celkovej cenovej hladiny v ekonomike. Spoločnosť si tento pojem spája so snahou ukončiť infláciu, resp. ide o snahu o pozastavenie príčin, ktoré viedli v minulosti k inflačným tlakom a spôsobili vzrast cenovej hladiny.

Podľa Lisého (2011) treťou možnou príčinou vzniku makroekonomickej nerovnováhy v ekonomike je **deflácia**. V ekonomickej teórii sa deflácia vysvetľuje ako opak inflácie. K deflačnému vývoju dochádza vtedy, keď celková cenová hladina klesá, resp. keď dochádza k zvýšeniu kúpnej sily peňažnej jednotky. Deflácia sa v ekonomike prejavuje poklesom cien tovarov a služieb a preto na prvý pohľad vyzerá pre spotrebiteľov ako pozitívny jav. Avšak počas trvania dlhšieho obdobia tento jav spôsobuje

v ekonomike vážnejšie problémy ako inflácia. Zníženie cien tovarov a služieb spôsobí, že firmy nebudú mať záujem zvyšovať objem výroby následkom čoho bude pokles tržieb firiem. Každá firma, ktorá uvažujeme racionálne sa pri nízkom objeme tržieb bude snažiť znížiť vlastné náklady, čo sa dotkne hlavne zamestnancov. Keďže mzdy sú nepružné smerom nadol, nastáva v ekonomike situácia, keď tí, čo majú prácu, pracujú za nižšie nominálne mzdy a zvyšná časť prepustených zamestnancov zvýši mieru nezamestnanosti v ekonomike. Následný pokles dôchodkov neumožňuje spotrebiteľom využiť deflačný vývoj ekonomiky, a preto sa dostáva ekonomika do fázy recesie.

Podľa Uramovej (2010) sa inflácia spája s rastom trhových cien. Tento rast následne spôsobuje znižovanie kúpyschopnosti peňazí. Inflácia môže byť vyvolaná poruchami v mikroekonomickej a makroekonomickej sfére, peňažnej sfére, ale aj vo sfére reálnej ekonomiky. Dôsledky inflácie ovplyvňujú všetky sféry ekonomického života a vyvolávajú aj sociálne napätie. Ekonomický jav ako je deflácia predstavuje pre ekonomiku hrozbu najmä v čase recesie, pretože môže ešte viac prehĺbiť hospodársky pokles.

Podľa Árendáša (1997) v určitom období sú niektoré ceny stále, iné naopak rastú alebo klesajú. Pri sledovaní cien nás na jednej strane zaujíma cena vyrobeného tovaru a na strane druhej vzťah tejto ceny k iným cenám ostatných tovarov. Ukazovateľ miery inflácie je jedným z najdôležitejších ukazovateľov o ktorý sa zaujímajú štátne inštitúcie ale aj bežní občania. Ekonomické javy ako sú inflácia a deflácia môžu mať na národné hospodárstvo výrazne negatívny vplyv.

Árendáš (2007) uvádza, že súčasná inflácia prebieha ako proces vzájomného pôsobenia viacerých činiteľov, ktoré sa navzájom prelínajú a ovplyvňujú. V určitých obdobiach či krajinách niektoré silnejú, iné slabnú. Faktory, ktoré určujú vývoj cenovej hladiny možno odvodiť z rovnice výmeny medzi objemom tovarov a služieb a peňažnými tokmi, ktoré týmito tokmi prechádzajú. Rovnica výmeny vyjadruje skutočnosť, že na trhoch sa vyrovnávajú toky tovarov a služieb s tokom peňazí na ich nákup. Ak označíme (M) množstvo peňazí v obeh, (V) rýchlosť obratu jednej peňažnej jednotky, (P) cenovú hladinu a (Y) reálny produkt, možno rovnicu výmeny zapísať ako: $P \cdot Y = M \cdot V$. Úroveň cenovej hladiny závisí:

- priamo úmerne od množstva peňazí v ekonomike a rýchlosti obratu peňazí,
- nepriamo úmerne od objemu reálneho produktu

Na meranie inflácie sa najčastejšie používajú cenové indexy:

- Index spotrebiteľských cien (CPI),
- Index cien výrobcov (PPI),
- Deflátor HDP.

Index spotrebiteľských cien (CPI) – meria náklady trhového koša spotrebných statkov a služieb obstarávaných zákazníkmi. Je založený na cenách potravín, obydli, palív, lekárskej starostlivosti, školského vzdelania a iných komodít. V prípade CPI je každej položke určená fixná váha, proporcionálne jej relatívnej dôležitosti v rozpočtoch výdavkov spotrebiteľov.

Index cien výrobcov – meria hladinu cien na úrovni veľkoobchodu alebo ako index cien priemyselných, poľnohospodárskych, stavebných výrobcov. Zahrňuje ceny potravín, produktov spracovateľského priemyslu a ťažobného priemyslu. Ako fixné váhy sa používajú čisté dodávky (alebo predaje) komodity.

Deflátor HDP – je pomer nominálneho a reálneho HDP. Interpretuje sa ako súhrnný cenový index, je to cena celého HDP. Obsahuje iba tovary vyrobené doma. Importované tovary by doň nemali byť započítané.

3.6.1 Druhy inflácie

Podľa Táncošovej (2000) sa inflácia z kvantitatívneho hľadiska rozdeľuje na:

- **Miernu** – charakterizovaná je ako jednociferné ročné tempo rastu cenovej hladiny. Charakteristické je pre ňu tempo rastu cenovej hladiny, ktoré neprekračuje tempo rastu výkonnosti ekonomiky. Rastie nielen nominálny, ale aj reálny produkt. Takáto inflácia je v rámci ekonomického systému akceptovateľná.
- **Cválajúcu** – vyjadruje infláciu ako dvoj- až trojciferné ročné tempo rastu cenovej hladiny. Ceny teda rastú rýchlejšie oproti výkonnosti ekonomiky a spôsobuje to veľké ťažkosti v peňažnom obeh. Jej dôsledkom je klesajúca kúpna sila peňazí, čo sa prejavuje aj v správaní ekonomických subjektov. Obyvateľstvo si ponecháva len nevyhnutné množstvo peňažných prostriedkov, lebo tie majú len slabú schopnosť uchovávať hodnotu do budúcnosti. Takáto inflácia sa stáva súčasťou kalkulácií pri uzatváraní obchodných kontraktov.

- **Hyperinfláciu** – považujeme ju za krajný až extrémny prípad inflácie. Je to inflácia vyjadrená štvor - a viacciferným číslom. Znakom takejto inflácie je rozpad peňažného systému, zrútenie hospodárskych väzieb a pod. Peniaze sú znehodnotené a prestávajú plniť svoje funkcie (nie sú uchovávateľom hodnoty, z výmenných procesov sú vytláčané tovarovou výmenou). Aj keď ide o extrémny prípad, je sledovateľný tak v minulosti, ako aj v súčasnosti.

PRAKTICKÁ ČASŤ

4 SOCIÁLNO – EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA SR A ČR

Podľa Slovaksida (2015) Slovenskej republiky sa historicky dotkla ako prvá tak aj druhá svetová vojna. Na konci druhej svetovej vojny sa v slovenskej histórii udialo viacero zmien štátneho zriadenia. Veľká časť dejín Slovenska je úzko spätá so susednou Českou republikou, s ktorou dlhý čas tvorila spoločnú krajinu. Najskôr prvú Československú republiku, počas obdobia totality vytvárala Československú socialistickú republiku a po úspešnom oslobodení spod totalitného režimu po tzv. Nežnej revolúcii sa na krátky čas v dejinách vytvorila spoločná Česká a Slovenská Federatívna Republika. Slovensko sa v roku 1993 osamostatnilo a vytvorilo samostatnú demokratickú Slovenskú republiku, ktorej história je napriek krátkosti trvania naozaj bohatá. Česi a Slováci majú aj v dnešnej dobe blízke kultúrne a jazykové rysy. Vzhľadom k vývoji v rozdielnych štátnych útvaroch sa postupne vytvorili dva rozdielne etnické celky, ktoré si aj napriek častým kontaktom navzájom udržali vlastnú tvár. Paradoxne od rozpadu Československa v roku 1993 sa vzájomné vzťahy medzi oboma štátmi pohybujú na nízkej úrovni. Česká komunita je po Maďaroch a Rómoch s počtom 44 600 osôb treťou najväčšou menšinou na Slovensku. Česká republika je taktiež aj druhým najväčším obchodným partnerom Slovenskej republiky.

Slovenská republika

Podľa Slovaksida (2015) Slovenská republika je vnútrozemský štát, ktorý leží v strednej Európe. Má rozlohu 49 036 km² s počtom obyvateľov 5 404 322 (údaj z roku 2012) a hlavným mestom je Bratislava. Je parlamentnou republikou a výkonnú moc predstavuje vláda, v ktorej čele stojí premiér. Hlavou štátu je prezident, ktorý je volený priamou voľbou občanov na obdobie 5 rokov. Zákonodarnú moc vykonáva jednokomorový parlament nazývaný Národná rada Slovenskej republiky, v ktorej zasadá 150 poslancov.

Populácia Slovenska činila k 31. marcu 2013 približne 5 410 728 obyvateľov. Otvorená ekonomika zameraná na export znamená, že Slovensko je silne hospodársky

závislé na svojom najväčšom obchodnom partnerovi, Nemecku. V poslednej dekáde prešlo Slovensko úspešným hospodárskym vývojom, aj napriek tomu stále existuje pomerne vysoká nezamestnanosť. Na druhej strane má Slovensko lacnú a schopnú pracovnú silu, vhodnú zemepisnú polohu, daňovú politiku vlády a vcelku liberálny zákoník práce. Všetky tieto prednosti sú pre zahraničných investorov veľké pozitíva. Zatiaľ čo v deväťdesiatich rokoch krajina bojovala s veľkým zahraničným dlhom, rozsiahlou nezamestnanosťou, rastúcim schodkom rozpočtu a vysokou infláciou, v dobe vstupu do Európskej únie v roku 2004 už Slovensko nastúpilo úspešný hospodársky rast a štát mohol fungovať s vyrovnaným rozpočtom.

Aj napriek tomu, že aj Slovensko zasiahla svetová ekonomická kríza, vďaka obnovenému zahraničnému dopytu od roku 2010 slovenské hospodárstvo opäť rastie. Vývoju ekonomiky Slovenska počas krízového obdobia budú venované ďalšie kapitoly diplomovej práce.

Česká republika

Podľa Cittadella (2015) Česká republika je vnútrozemský štát tvorený časťami historických českých zemí, ktoré boli po značnú dobu dejín súčasťou zemí Koruny českej, a to Čechami a Moravou a časťou Sliezska. Má rozlohu 78 866 km² a 10 505 445 obyvateľov (údaj z roku 2012) a hlavným mestom je Praha. Česká republika je zastupiteľská demokracia, parlamentná republika. Výkonnou mocou disponuje prezident a vláda, kde vláda je vrcholným orgánom výkonnej moci. Vláda sa zodpovedá poslaneckej snemovne. Hlavou štátu je prezident, volený priamou voľbou. Česká republika je vyspelá krajina s tržným hospodárstvom, ktorá podľa ekonomických, sociálnych a politických indikátorov, ako HDP na obyvateľa, indexu ľudského rozvoja, indexu slobody internetu od cenzúry, patrí k vysoko hodnoteným štátom sveta. Ekonomicky patrí podľa svetovej banky do skupiny 31 najbohatších štátov sveta s najvyššími finančnými príjmami. Miera nezamestnanosti je dlhodobo nízka a pod priemerom vyspelých krajín.

Hospodárstvo českej krajiny tradične patrí k najrozvinutejším v Európe. Tak ako väčšinu štátov sveta, aj Česko zasiahla svetová ekonomická kríza. Prejavila sa hlavne poklesom HDP o 4,5 % v roku 2009, zvyšovaním nezamestnanosti a rastom zadlženosti štátu. Bankový systém Českej republiky kríze odolal a negatívne javy alebo priame krachy bank ako v iných štátoch EÚ sa neuskutočnili. Najdôležitejšími sektormi

hospodárstva Českej republiky v roku 2012 boli priemysel (31 %), veľkoobchod a maloobchod, doprava, ubytovacie a stravovacie služby (19,5 %) a verejná správa, obrana, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna činnosť (15,3 %). Hlavnými vývoznými partnermi Českej republiky sú Nemecko, Slovensko a Poľsko, zatiaľ čo jej hlavnými dovoznými partnermi sú Nemecko, Poľsko a Slovensko.

5 ANALÝZA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV V SR

Táto kapitola diplomovej práce sa venuje analýze vybraných makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike ako sú ekonomický rast a HDP, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny deficit a verejný dlh a inflácia. Každý jeden ukazovateľ vývoja makroekonomickej situácie ekonomiky je sledovaný za obdobie rokov 2007 – 2014.

5.1 Analýza vývoja HDP a ekonomického rastu

Podľa Národnej banky Slovenska (2015) hrubý domáci produkt (HDP) vzrástol v roku 2007 podľa odhadu Štatistického úradu SR (ŠÚSR) medziročne o 10,7% v stálych cenách. V porovnaní s rokom 2006 sa tempo ekonomického rastu zrýchlilo. Z produkčného pohľadu bol vývoj reálnej ekonomiky ovplyvnený predovšetkým rastom pridanej hodnoty v priemyselnej výrobe a vo verejnej správe, školstve, zdravotníctve a ostatných službách. Z pohľadu jednotlivých štvrťrokov roku 2007 akceleroval reálny rast ekonomiky z 8,3% v 1.štvrťroku na 14,3% vo 4. štvrťroku. V roku 2008 HDP vzrástol medziročne o 5,4%. Na ekonomický rast vplyval v roku 2008 najmä rast domáceho dopytu. Z produkčného pohľadu k spomaleniu rastu HDP oproti roku 2007 prišiel najmä priemysel. Z pohľadu jednotlivých štvrťrokov roku 2008 sa dynamika reálneho rastu ekonomiky postupne spomaľovala z 9,3% v 1. štvrťroku až na 2,5% vo 4. štvrťroku. HDP v roku 2009 klesol medziročne o 5,3% v porovnaní s rastom 5,4% v roku 2008. Na pokles vplyval hlavne pokles zahraničného aj domáceho dopytu. Jedným z hlavných dôvodov bolo aj celosvetová hospodárska kríza.

Makroekonomický vývoj na Slovensku bol v roku 2010 ovplyvnený odznievaním dopadov svetovej finančnej a hospodárskej krízy, postupnou stabilizáciou a obnovou globálnej ekonomickej aktivity. V roku 2010 podľa odhadu ŠÚSR vzrástol HDP medziročne o 4,8% v stálych cenách v porovnaní s poklesom o 5,3% v roku 2009.

Z produkčného hľadiska prispeli k rastu HDP oproti roku 2009 hlavne priemysel a služby.

V roku 2011 pokračoval rast globálnej ekonomiky. Jej dynamika sa však výrazne spomalila. Hlavnými príčinami spomalenia ekonomickej aktivity bola prírodná katastrofa v Japonsku a dlhová kríza najmä v rámci krajín eurozóny, v dôsledku ktorej došlo k realizácii opatrení na nápravu fiškálnej pozície. Na Slovensku v roku 2011 HDP vzrástol medziročne o 2,7% v stálych cenách v porovnaní s rastom o 4,8% v roku 2010. Rast slovenskej ekonomiky sa v roku 2012 v porovnaní s predchádzajúcim rokom spomalil. Medziročne sa zvýšil o 1,6% v stálych cenách v porovnaní s rastom 2,7% v roku 2011. V roku 2013 došlo k ďalšiemu ochladzovaniu dynamiky hospodárstva. HDP sa medziročne zvýšil o 1,4% v stálych cenách v porovnaní s rastom 1,6% v roku 2012. Na rast ekonomiky vplýval z hľadiska použitia najmä zahraničný dopyt, ktorý sa v priebehu roka postupne zrýchlil. Domáci dopyt poklesol vplyvom nižších investícií, pričom súkromná spotreba stagnovala a verejná spotreba mierne rástla. Z produkčného hľadiska k rastu HDP oproti roku 2012 prispeli hlavne poľnohospodárstvo a priemysel. V roku 2014 HDP na Slovensku vzrástol na 3,5% stálych cenách v porovnaní s rastom v roku 2013 o 1,4%. Môžeme povedať, že ekonomika Slovenska sa postupne dostáva z hospodárskej krízy a dosahuje prijateľné hodnoty HDP.

Tabuľka 1: Vývoj HDP SR za roky 2007 – 2014

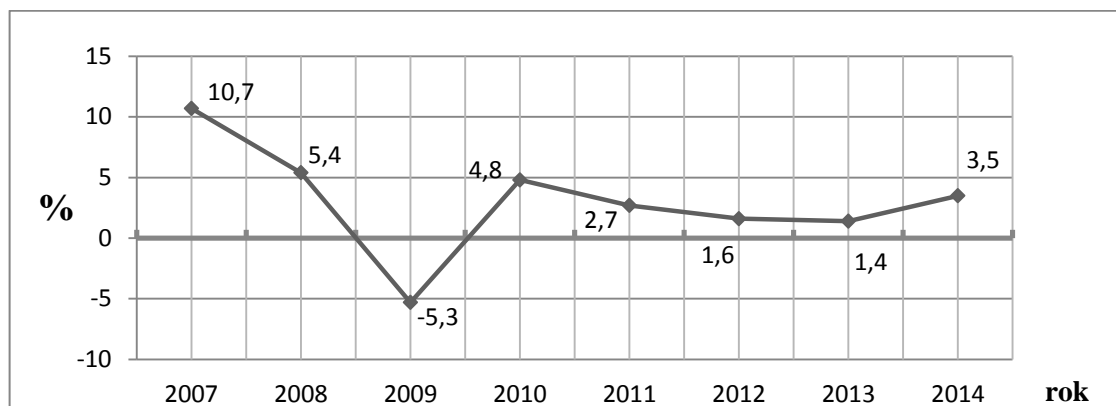
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zmena HDP v %	10,7	5,4	-5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	3,5
HDP v mil. €	56	65	63	67	70	72	73	74

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Celkový vývoj hrubého domáceho produktu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2007 – 2014 môžeme sledovať v tabuľke 1. V tabuľke môžeme pozorovať vývoj HDP v absolútnych hodnotách a to v miliónoch eur. Grafické znázornenie vývoja HDP

na Slovensku môžeme ďalej sledovať v grafe 1 v percentuálnom vyjadrení a v grafe 4 vo vyjadrení absolútnych čísel.

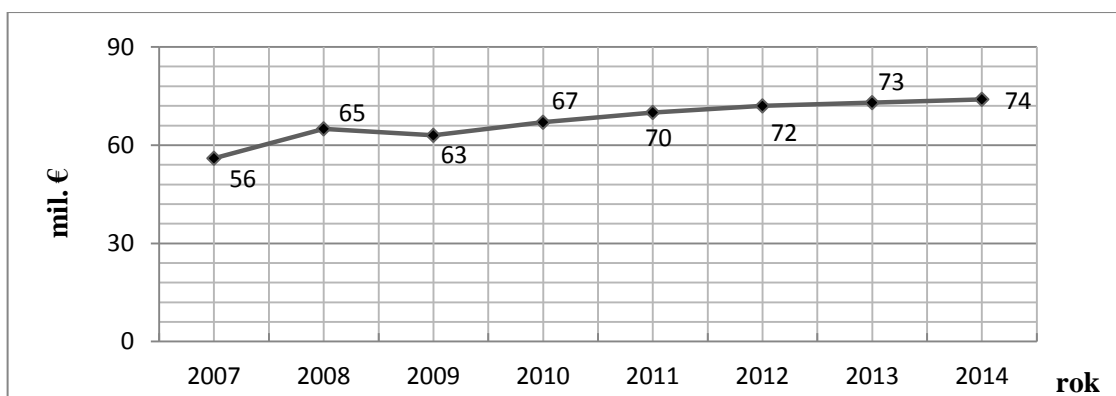
Graf 1: Zmena HDP Slovenska v %

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V grafe 1 môžeme pozorovať ako krivka zmeny HDP Slovenska v percentách klesá od roku 2007 až po rok 2009, kedy postihla krajinu hospodárska kríza. V ďalších rokoch sa dostáva do kladných hodnôt a jej výkyvy sú miernejšie. Zaujímavé bude sledovať ako sa bude vyvíjať aj v ďalších rokoch. V grafe 4 môžeme zasa sledovať vývoj HDP v absolútnych číslach v miliónoch eur.

Graf 2: HDP Slovenska v mil. €

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

5.1 Analýza vývoja nezamestnanosti

V súlade s Národnou bankou Slovenska (2015) podľa výberového zisťovania pracovných síl sa počet nezamestnaných v roku 2007 medziročne znížil o 17,4%. Pokles počtu nezamestnaných sa premietol do miery nezamestnanosti, ktorá predstavovala 10,5%. Klesajúcu tendenciu vo vývoji nezamestnanosti potvrdzujú aj údaje o evidovanej nezamestnanosti. Pokračujúci trend medziročného rastu ponuky práce sa v roku 2007 premietol predovšetkým do vyššieho rastu počtu ekonomicky neaktívnych osôb. V dôsledku tohto vývoja sa miera ekonomickej aktivity, ktorá dosiahla 58,8% znížila v medziročnom porovnaní o 0,3 percentuálneho bodu. V rámci ekonomicky aktívneho obyvateľstva sa zvyšoval podiel pracujúcich osôb, čo sa premietlo do rastúcej miery zamestnanosti. Pokračujúci dopyt po pracovnej sile sa premietol do vývoja nezamestnanosti v roku 2008. Pokles počtu nezamestnaných sa premietol do miery nezamestnanosti, ktorá v roku 2008 predstavovala 9,1%. Klesajúcu tendenciu vo vývoji nezamestnanosti potvrdili aj údaje o evidovanej nezamestnanosti. Pokračujúci trend medziročného rastu ponuky práce sa v roku 2008 premietol predovšetkým do vyššieho rastu počtu aktívnych osôb. V roku 2009 sa nepriaznivá situácia na trhu práce doma aj v zahraničí premietla do vývoja nezamestnanosti aj na Slovensku. Výrazný nárast počtu nezamestnaných sa premietol do miery nezamestnanosti, ktorá v roku 2009 predstavovala 12,1%.

V roku 2010 aj napriek oživovaniu ekonomickej aktivity sa počet nezamestnaných medziročne zvýšil o 20%, čo sa premietlo do miery nezamestnanosti na úrovni 14,4%. Tento vývoj bol ovplyvnený časovým posunom efektu prepadu HDP na zamestnanosti. Vplyvom hospodárskej krízy začalo dochádzať vo firmách v SR k obmedzovaniu výroby. Situácia na trhu práce v roku 2011 sa pomerne zlepšila oproti roku 2010, čo súviselo s pretrvávajúcim dynamickým hospodárskym rastom. V tomto roku dosiahla nezamestnanosť 13,6% a odhady na ďalšie roky neprinášali pozitívne správy. V roku 2012 stúpila nezamestnanosť o 0,4 percentuálneho bodu na rovných 14%. Situácia na trhu práce v priebehu roka 2013 bola spočiatku negatívna, pričom v druhej polovici roka sa vývoj stabilizoval. Toto súviselo iba s pozvoľným zotavovaním hospodárstva, ktoré síce vykázalo pozitívny rast, ten bol však príliš krehký na to, aby priniesol tvorbu nových pracovných miest. Počet nezamestnaných v roku 2013

vzrástol o 2,3% v dôsledku čoho miera nezamestnanosti dosiahla 14,2%. V roku 2014 nezamestnanosť na Slovensku tak ako aj v celej EÚ klesla a dosiahla hodnoty 13,4%. Tento stav je optimistický aj z dôvodu vývoja do ďalších rokov. Veľmi zaujímavé bude sledovať ako sa vyvíja nezamestnanosť na Slovensku aj v ďalších rokoch.

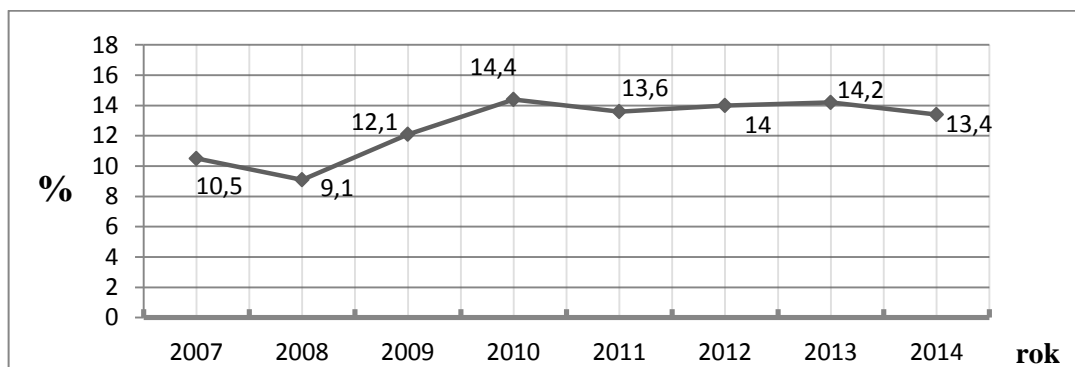
Tabuľka 2: Vývoj nezamestnanosti SR za roky 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
%	10,5	9,1	12,1	14,4	13,6	14	14,2	13,4
v 1000 obyv.	277	242	332	388	362	379	382	347

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Vývoj nezamestnanosti je možné sledovať v tabuľke 2 v percentuálnom vyjadrení tak ako aj v absolútnych číslach v 1000 obyvateľov. Graficky zobrazený vývoj nezamestnanosti SR vyjadrenej v percentách je možné sledovať v grafe 3 a grafické zobrazenie nezamestnanosti v SR v 1000 obyvateľov v grafe 4.

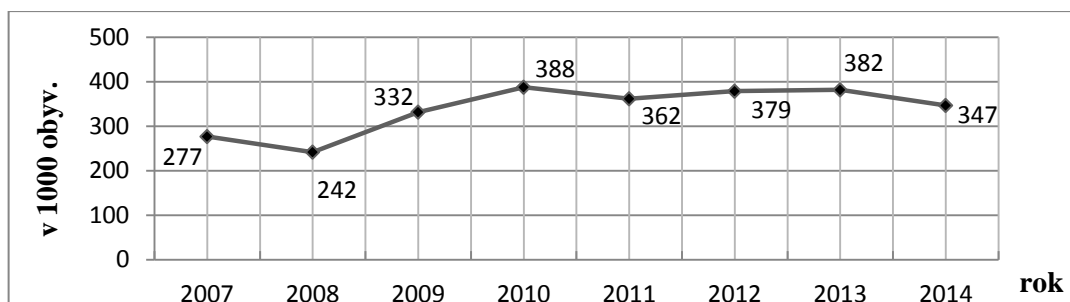
Graf 3: Nezamestnanosť Slovenska v %

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V grafe 6 možno pozorovať ako sa hospodárska kríza podpísala pod rastúci počet nezamestnaných na Slovensku. Od roku 2008 do roku 2010 stúpol počet nezamestnaných o 146 tisíc.

Graf 4: Nezamestnanosť Slovenska v 1000 obyv.

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

5.1 Analýza vývoja zahraničného obchodu

Podľa Národnej banky Slovenska (2015) najvýznamnejší prírastok vývozu zaznamenala skupina strojov a dopravných zariadení, pričom prírastok dosiahol takmer úroveň z roku 2006. V roku 2007 vzrástol v dovoze tovarov najvýraznejšie dovoz strojov a dopravných zariadení. V rámci tejto skupiny tovarov sa zrýchlil dovoz podskupiny dopravných zariadení, ktorý súvisí s rozšírením produkcie automobilového priemyslu. Naopak dovoz surovín, ktorých medziročný pokles výrazne spomaľoval celkový medziročný prírastok dovozu, bol ovplyvnený medziročne nižšou cenou ropy. Obchodná bilancia zaznamenala pasívne saldo vo výške 0,8 mld. eur. V roku 2008 zaznamenala obchodná bilancia pasívne saldo približne rovnaké ako v roku 2007 a to 0,8 mld. eur. Rast vývozu, ako aj dovozu sa v porovnaní s rokom 2007 spomalil, čo bolo do značnej miery ovplyvnené vývojom kurzu koruny, keďže dynamika vývozu a dovozu v eurách bola viac ako dvojnásobná. Podľa údajov ŠÚSR sa v roku 2008 vyviezol tovar v hodnote 49,5 mld. eur. Za dvanásť mesiacov roku 2008 v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2007 vzrástol najvýraznejšie vývoz strojov a dopravných zariadení, ktorých prírastok sa však v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2007 znížil približne na štvrtinu. V roku 2008 predstavoval objem dovezeného tovaru 50,2 mld. eur. Najvyšší medziročný nárast dovozu bol zaznamenaný v skupine surovín, kde tvoril viac ako 58% celkového prírastku dovozu. Rok 2009 priniesol prebytok obchodnej bilancie niečo cez 1 mld. eur. Tak vývoz, ako aj dovoz sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom výrazne prepadli, keď vývoz v roku 2009 poklesol o 19,8% a dovoz o 23,4%. Vplyv hospodárskej krízy sa

prostredníctvom zníženého zahraničného dopytu prejavil na strane vývozu vo všetkých skupinách tovarov, pričom zmierňovanie prepadu dynamiky vývozu koncom roka bolo najviac ovplyvnené zvýšeným vývozom osobných automobilov. V roku 2010, v obchodnej bilancii, ktorý dosiahla medziročne menší prebytok, sa prejavil negatívny vplyv vyššej dovoznej náročnosti, rastúcich cien surovín na svetových trhoch, vyšších investícií a zásob na úroveň dovozu. Tieto faktory výrazne prevýšili pozitívny efekt rastúceho vývozu súvisiaceho s obnovovaním zahraničného dopytu po odznievaní hospodárskej krízy. Ako vývoz, tak aj dovoz po prepade v roku 2009 výrazne medziročne vzrástli na úroveň 48,3 mld. eur resp. 47,5 mld. eur.

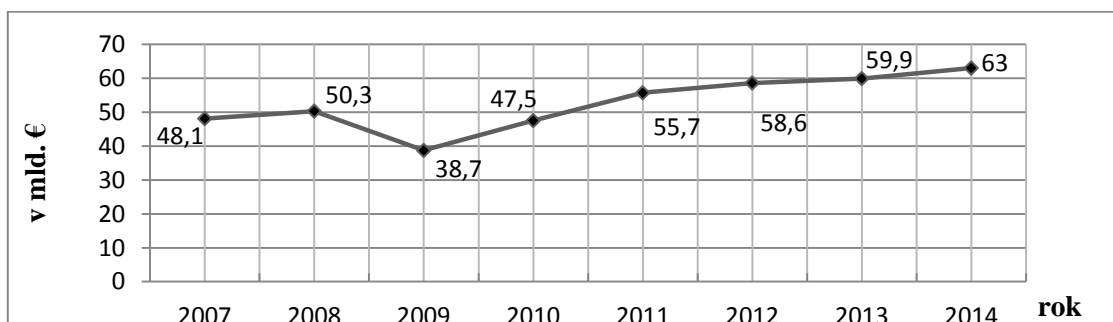
Tabuľka 3: Vývoj zahraničného obchodu SR za roky 2007 – 2014 v mld. €

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
vývoz	47,3	49,5	39,7	48,3	56,8	62,1	64,2	67
dovoz	48,1	50,3	38,7	47,5	55,7	58,6	59,9	63
saldo	-0,8	-0,8	1	0,8	1,1	3,5	4,3	4

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V obchodnej bilancie roku 2011, ktorá dosiahla medziročne vyšší prebytok, sa prejavil pozitívny vplyv rastu zahraničného dopytu, ktorý podporil najmä rast vývozu automobilového priemyslu. Na strane dovozu malo pozitívny vplyv na saldo zníženie dovoznej náročnosti, ale aj vyššie čerpanie zo zásob vyplývajúce z neistoty ďalšieho vývoja zahraničného dopytu. Ako vývoz, tak aj dovoz v roku 2011 výrazne medziročne rástli, keď dynamika vývozu dosiahla 16,9% a dovozu 13,6%.

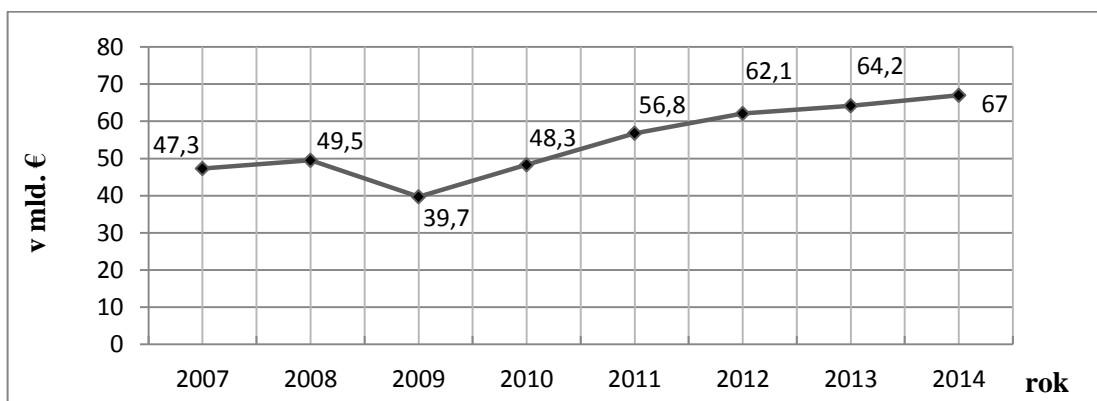
Graf 5: Zahraničný obchod Slovenska v mld. € - dovoz

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V roku 2012 dosiahla obchodná bilancia medziročne vyšší prebytok, ten sa prejavil najmä vďaka rastu vývozu automobilového priemyslu, ktorý bol pozitívne ovplyvnený produkciou nových modelov umožňujúcich zvýšenie trhového podielu na existujúcich trhoch, ako aj expanziu na nové trhy. Po predchádzajúcej expanzii automobilového priemyslu v roku 2012, sa v roku 2013 výrazne rast spomalil, pričom odvetvím s najvyšším rastom vývozu sa stal elektrotechnický priemysel. Pomalší vývoz sa však prostredníctvom dovoznej náročnosti prejavil tiež vo výraznom spomalení dovozu. Vývoz tak stále rástol rýchlejšie ako dovoz čo vyústilo do medziročného zlepšenia salda obchodnej bilancie na úroveň 4,3 mld. eur. V roku 2014 pokračoval rastúci trend vývozu aj dovozu. Dovoz dosiahol úrovne 63 mld. eur a vývoz 67 mld. eur čo znamenalo kladné saldo 4 mld. eur.

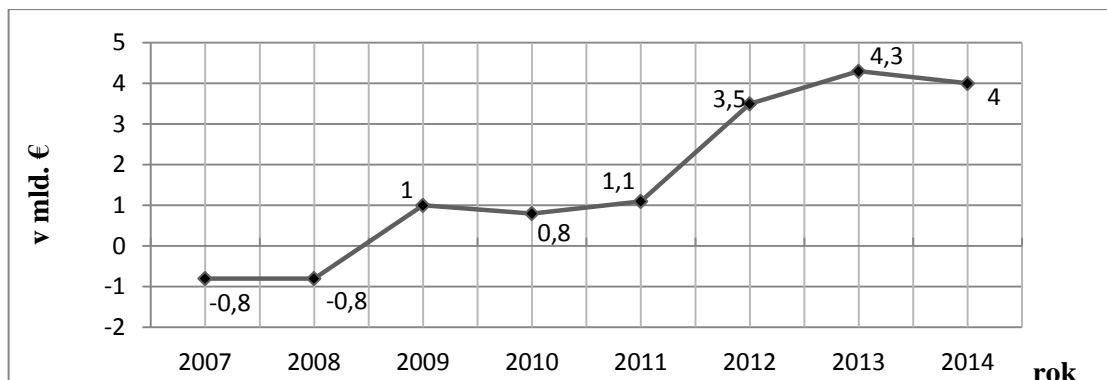
Graf 6: Zahraničný obchod Slovenska v mld.. € - vývoz

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Graficky môžeme sledovať vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky za roky 2007 – 2014 v grafe 5, kde je znázornený dovoz v 1000 mil. eur. V grafe je možno pozorovať vývoj krivky, ktorá v čase krízy dosahovala najhoršie čísla za posledných 8 rokov. S nástupom vládných opatrení a reštartovaním ekonomiky v ďalších rokoch dovoz dosahoval pozitívne štatistiky. V grafe 6 možno naopak sledovať vývoz v 1000 mil. eur. Aj v tomto grafe je vidno ako sa krivka správa v čase pred krízou a počas krízy. Najhoršie hodnoty vývoz dosahoval v roku 2009, kde s porovnaním roku 2014 dosahoval o 27,3 bodu menšie hodnoty.

Graf 7: Zahraničný obchod Slovenska v mld. € - saldo

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Graficky možno sledovať aj vývoj salda zahraničného obchodu Slovenskej republiky za roky 2007 – 2014. Krivka má počas rokov stúpajúcu tendenciu až na malý výkyv v roku 2010. Ten bol spôsobený príchodom hospodárskej krízy. V ďalších rokoch už krivka dosahovala veľmi pozitívne hodnoty. Veľmi zaujímavé by bolo sledovať ako sa bude vyvíjať zahraničný obchod Slovenskej republiky aj v ďalších rokoch.

5.4 Analýza vývoja štátneho deficitu

Podľa Národnej banky Slovenska (2015) sektor verejnej správy hospodáril v roku 2007 s deficitom na úrovni 1,9% HDP. V porovnaní so schváleným schodnom na úrovni 2,9% bo dosiahnutý výsledok výrazne priaznivejší. Na lepší výsledok malo vplyv najmä hospodárenie centrálnej vlády. Na zníženie deficitu štátneho rozpočtu sa síce podieľala aj úspora na strane výdavkov, avšak determinujúci faktor predstavovalo prekročenie rozpočtových daňových príjmov. Výber daní bol popri lepšom než očakávanom vývoji makroekonomického prostredia výrazne ovplyvnený efektom predzásobenia sa tabakovými výrobkami, pri ktorých sa od 1. januára 2008 zvýšila spotrebná daň. V roku 2008 sektor verejnej správy hospodáril s deficitom na úrovni 2,4% HDP. V porovnaní so schváleným schodkom na úrovni 2,3% HDP bol dosiahnutý výsledok mierne priaznivejší. Na lepší výsledok mal pozitívny vplyv predovšetkým lepší vývoj hospodárenia v Sociálnej poisťovni. Pozitívny vývoj súvisel najmä s výrazne vyšším výberom poisťného oproti rozpočtu. Hospodárenie verejnej správy bolo negatívne

ovplyvnené aj odpustením nedobytných pohľadávok štátnym rozpočtom. Sektor verejnej správy hospodáril v roku 2009 s deficitom na úrovni 7,9% HDP. Vzhľadom na skutočnosť, že sa odhad vplyvu hospodárskej krízy na vývoj makroekonomiky menil, upravoval sa viackrát aj rozpočtový deficit verejnej správy na rok 2009.

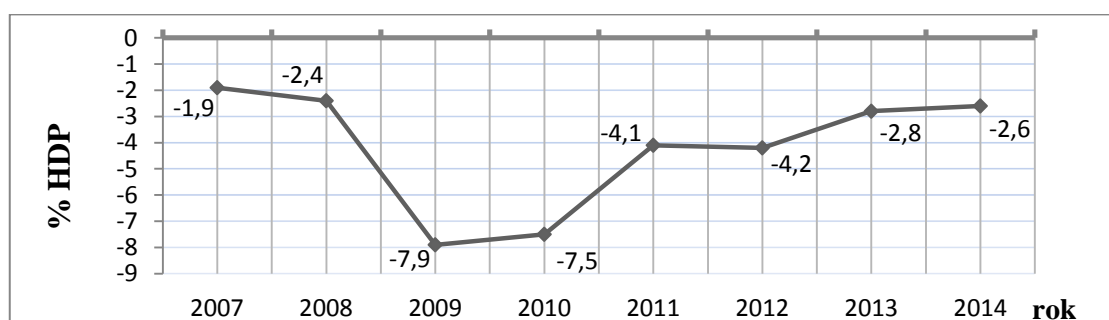
Tabuľka 4: Vývoj štátneho deficitu SR za roky 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
% HDP	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,8	-2,6
mil. €	-1007	-1547	-5056	-5031	-2886	-3046	-2320	-3450

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V roku 2010 sektor verejnej správy hospodáril s deficitom dosahujúci úroveň 7,5% HDP. Oproti roku 2009 sa len mierne znížil. Za negatívny vývoj sa podpísala hospodárska kríza doliehajúca na slovenskú ekonomiku. Rok 2011 priniesol oživenie vývoja a sektor verejnej správy hospodáril s deficitom na oveľa nižšej úrovni 4,1% HDP. Oproti roku 2010 išlo o výrazne zlepšenie 3,4 percentuálneho bodu. Odhady odborníkov nasvedčovali pozitívny vývoj do ďalších rokov. V roku 2012 priniesol podobné hodnoty vývoja štátneho deficitu ako rok 2011 a to na úrovni 4,2% HDP. V absolútnom vyjadrení to znamenalo 3046 miliónov eur. V porovnaní so schváleným schodkom bol výsledok veľmi priaznivý. Rok 2013 a 2014 ukázali pozitívny vývoj v sektore verejnej správy. Tá hospodárila s deficitom 2,8% HDP v roku 2013 a 2,6% HDP v roku 2014. S porovnaním s rokmi v čase začiatku krízy ide o pozitívny vývoj aj do ďalších rokov.

Graf 8: Štátny deficit Slovenska v % HDP

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Graficky možno sledovať ako sa vyvíjal štátny deficit SR v % HDP v grafe 8. Krivka odzrkadľuje ako sa vyvíjal deficit v čase pred krízou v rokoch 2007 a 2008. Následne možno pozorovať ako sa deficit znásobil príchodom hospodárskej krízy. V ďalších rokoch 2011 až 2014 je možno vidieť ako sa deficit uberal pozitívnym vývojom. Deficit verejných financií by mal v budúcom roku predstavovať 1,98 % hrubého domáceho produktu (HDP). V ďalších rokoch by sa mal postupne znižovať na úroveň 1,43 % HDP v roku 2016 a 0,39 % HDP v roku 2017. V budúcom roku by mali celkové výdavky štátneho rozpočtu predstavovať sumu 16,6 miliardy eur.

5.5 Analýza vývoja verejného dlhu

Podiel hrubého dlhu verejnej správy roku 2007 dosiahol 29,8% z hrubého domáceho produktu v porovnaní s rozpočtovanou úrovňou 31,8% z HDP bol nižší. Parametre schodku a dlhu verejnej správy dosiahli v roku 2007 požadovanú úroveň na splnenie maastrichtských kritérií a podmienok Paktu stability a rastu. Dlh vyčíslený v absolútnych číslach predstavoval 16,8 mld. eur. V roku 2008 podiel hrubého dlhu verejnej správy dosiahol 27,7% HDP v porovnaní s rozpočtovanou úrovňou 31% HDP bol nižší. Parametre schodku a dlhu verejnej správy neprekročili v roku 2008 referenčné úrovne stanovené pre členské štáty Európskej únie. V absolútnych číslach činil verejný dlh SR 18,6 mld. eur. V roku 2009 podiel hrubého dlhu verejnej správy dosiahol 35,6% HDP. S ohľadom na očakávané prekročenie kritéria stanoveného v Zmluve s EÚ pre deficit verejných financií v roku 2009 prijala Európska Komisia 7. októbra 2009 Správu na základe článku 104(3) zmluvy a na základe jej odporúčaní začala Rada Európy 2. decembra 2009 voči Slovensku procedúru nadmerného deficitu. Podiel hrubého dlhu verejnej správy roku 2010 predstavoval 41% HDP, čo znamenalo navýšenie oproti minulému roku o 5,4 percentuálneho bodu. V absolútnom vyjadrení to znamenalo dlh 27 mld. eur. Parametre schodku a dlhu verejnej správy neprekročili referenčné úrovne stanovené pre členské štáty EÚ. V ďalších sledovaných rokoch podiel hrubého dlhu verejnej správy stúpal. V roku 2011 dosiahol úroveň 43,3% HDP v porovnaní s minulým rokom stúpol o 2,3 percentuálneho bodu. V absolútnom vyjadrení to znamenalo 29,9 mld. eur. Podiel hrubého dlhu verejnej správy v roku 2012 dosiahol 52,1% z HDP čo

znamenovalo 37 mld. eur. Faktormi dlhodobého navýšenia dlhu boli slovenské záväzky v medzinárodných programoch. Slovensko aj tak stále patrí k štátom, ktoré majú v rámci Európskej únie relatívne nižšie dlhy a naďalej sa drží pod priemerným dlhom eurozóny aj Európskej únie ako celku.

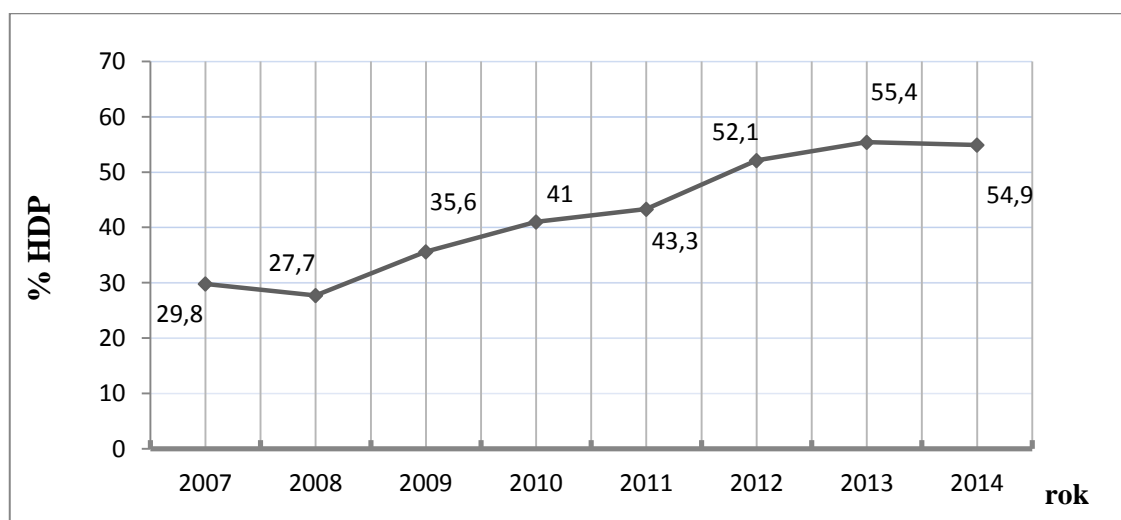
Tabuľka 5: Vývoj verejný dlhu SR za roky 2007 – 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
% HDP	29,8	27,7	35,6	41	43,3	52,1	55,4	54,9
mld. €	16,8	-18,6	-22,3	-27	-29,9	-37	-41,3	-40

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V roku 2013 podiel hrubého dlhu verejnej správy dosiahol 55,4% z HDP, čo je najvyššia dosiahnutá úroveň v našom sledovanom období rokov 2007 – 2014. Oproti minulému roku 2012 stúpol dlh o 2,3 percentuálneho bodu. V absolútnych číslach dosiahol úrovne 41,3 mld. eur. Rok 2014 priniesol menší pokles hrubého dlhu verejnej správy na úroveň 54,9% HDP, čo predstavuje dlh 40 mld. eur.

Graf 9: Verejný dlh Slovenska v % HDP

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

Graficky znázornený vývoj verejného dlhu SR v % HDP za obdobie rokov 2007 až 2014 možno sledovať v grafe 9. Krivka ukazuje ako sa počas celého obdobia verejný dlh navyšoval. Mierny pokles možno sledovať v roku 2014.

V návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2015 až 2017 je rovnako naplánovaný deficit. Z projekcie verejného dlhu na dané obdobie vyplýva, že svoje maximum má dlh dosiahnuť v roku 2015, keď sa prognózuje jeho úroveň 56,2 % HDP. V ďalších rokoch sa predpokladá jeho pokles na úroveň 54,9 % HDP v roku 2016 a 53,4 % HDP v roku 2017. Treba však upozorniť, že sú to len projekcie, ktoré sa nemusia naplniť.

5.6 Analýza vývoja inflácie

Podľa Národnej banky Slovenska (2015) medziročná miera inflácie dosiahla v roku 2007 priemernú hodnotu 1,9% a bola o 0,2 percentuálneho bodu nižšia ako v predchádzajúcom roku. Základnou kotvou menovej politiky sa stalo stanovenie hodnoty pre vývoj inflácie. Hodnota medziročnej inflácie k decembru 2007 bola určená pod 2% pričom aktuálna hodnota na konci roka bola o 0,5 percentuálneho bodu nad stanoveným cieľom. Prekročenie stanoveného cieľa bolo spôsobené faktormi mimo vplyvu menovej politiky, a to globálnym zvyšovaním cien potravinárskych a energetických komodít, čo sa prejavilo v posledných mesiacoch roka 2007 v spotrebiteľských cenách potravín a pohonných látok. V súlade s globálnym trendom sa cenový rast na Slovensku v roku 2008 zrýchlil, keď miera inflácie ku koncu roka dosiahla 3,9%. Určujúcimi faktormi cenového rastu na Slovensku boli faktory mimo vplyvu menovej politiky, a to vývoj svetových cien energetických, ale aj poľnohospodárskych komodít. Ten sa v inflácii prejavil vo forme úprav regulovaných cien a zvýšením cien pohonných látok, spracovaných aj nespracovaných potravín. Ceny ovplyvnilo aj zvýšenie spotrebných daní na cigarety.

Inflácia meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v decembri 2009 na medziročnej báze stagnovala. V porovnaní s koncom roka 2008 to predstavovalo spomalenie jej dynamiky 3 percentuálne body. V priemere za rok 2009 dosiahla inflácia hodnotu 0,9%, pri poklese cien tovarov o 0,8% a raste cien služieb o 4,4%. Vonkajšie faktory boli určujúcimi pri cenovom vývoji v roku 2009, keď domáca cenová hladina bola ovplyvnená globálnym poklesom svetových cien energetických, ale aj neenergetických komodít.. Vývoj týchto komodít sa prejavil v inflácii na Slovensku vo forme nízkeho rastu cien energií, vo výraznom poklese cien pohonných látok, ako aj

v znížení cien potravín. V priemere za rok 2010 inflácia spomalila svoju dynamiku z 0,9% na 0,7%. Pokles regulovaných cien energií v januári 2010, spomalenie dynamiky cien služieb a mierne menšia dynamika cien priemyselných tovarov bez energií spôsobil, že aj napriek výraznému rastu cien potravín sa priemerná inflácia znížila. Postupné zvyšovanie cien komodít viedlo k tomu, že sa medziročná dynamika inflácie postupne zrýchľovala a na konci roka 2010 dosiahla vyššiu hodnotu ako v decembri 2009.

V priemere za rok 2011 inflácia zrýchľovala svoju dynamiku a dosiahla úroveň 4,1%. Rast regulovaných cien energií v januári 2011, konsolidačné opatrenia, ako aj vývoj cien komodít viedli k zrýchleniu dynamiky cien všetkých zložiek základnej štruktúry inflácie. Konsolidačné opatrenia vlády prispeli k zvýšeniu inflácie približne do 1 percentuálneho bodu.

Tabuľka 6: Vývoj miery inflácie SR za roky 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
%	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	0,4

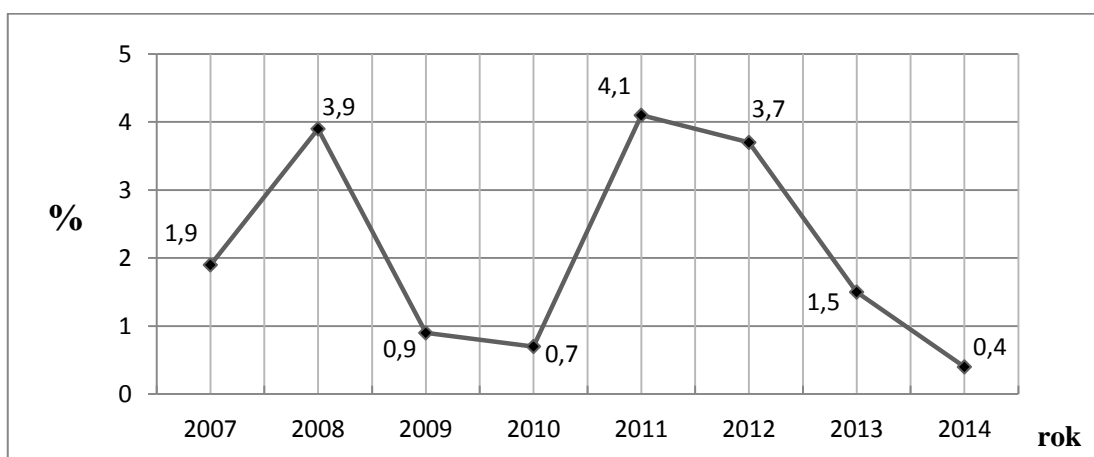
Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

V roku 2012 v priemere inflácia spomalila dynamiku zo 4,1% na 3,7%. Spomalenie medziročného rastu cenovej hladiny bolo ovplyvnené najmä externými faktormi. Nižší rast regulovaných cien energií a potravín boli hlavnými faktormi, ktoré vplývali na spomalenie priemernej dynamiky inflácie. Konsolidačné opatrenia sa prejavili prostredníctvom vyšších spotrebných daní na cigarety a prispeli k zvýšeniu inflácie približne o 0,1 percentuálneho bodu. Ceny priemyselných tovarov bez energií v súlade s vývojom v eurozóne mierne zrýchľovali svoju dynamiku. Ceny služieb zaznamenali v roku 2012 mierne zrýchlenie priemerného tempa rastu v porovnaní s rokom 2011. V priemere za rok 2013 inflácia spomalila z 3,7% na 1,5%. Hlavnými faktormi spomalenia medziročného rastu cenovej hladiny boli najmä nižšia dynamika regulovaných cien energií a spomalenie medziročného rastu cien potravín v 2. polroku 2013. V porovnaní s predchádzajúcim rokom pomalšie rástli aj ceny priemyselných tovarov bez energií a služieb. Nižšia hladina cien energetických komodít sa odrazila v januárovom nízkom raste cien plynu a elektrickej energie. V priebehu roka pod vplyvom klesajúcich cien ropy sa začala spomalovať aj dynamika cien pohonných látok. V dôsledku dobrej úrody poklesli

ceny poľnohospodárskych komodít a vytvoril sa priestor na ešte výraznejší pokles cien potravín v 2. polroku 2013. Rok 2014 priniesol opätovné spomalenie inflácie, ktorá spomalila z 1,5% v roku 2013 na úroveň 0,4% v roku 2014. Za sledované obdobie rokov 2007 – 2014 ide o najnižšiu hladinu inflácie. Jedným z dôsledkov môže byť aj postupné odznievanie hospodárskej krízy.

Graficky znázornený vývoj inflácie Slovenskej republiky v % za obdobie rokov 2007 – 2014 možno sledovať v grafe 10. Krivka prechádzajúca grafom znázorňuje ako sa vyvíjala inflácia v rokoch pred krízou a ako sa vyvíjali po príchode hospodárskej krízy na Slovensko. Postupnými krokmi sa darí infláciu stláčať na nižšie úrovne.

Graf 10: Miera inflácie Slovenska v %

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, online, cit 2015-02-21 (vlastné spracovanie)

6 KOMPARÁCIA VÝVOJA VYBRANÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV SR A ČR

Táto kapitola diplomovej práce sa venuje komparácii vývoja vybraných makroekonomických ukazovateľov Slovenskej republiky a Českej republiky ako sú ekonomický rast a HDP, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny deficit a verejný dlh a inflácia. Každý jeden ukazovateľ vývoja makroekonomickej situácie ekonomiky je sledovaný za obdobie rokov 2007 – 2014.

6.1 HDP a ekonomický rast

Podľa Národnej banky Slovenska (2015) v roku 2007 si Česká republika udržala relatívne vysoký hospodársky rast z minulých rokov. V porovnaní s rokom 2006 sa rast HDP zrýchlil o 0,1 percentuálneho bodu. Na raste ekonomiky sa významne podieľali tvorba investícií a spotreba – najmä domácností. Jej rast ovplyvňovalo zníženie miery nezamestnanosti, rast hrubého disponibilného dôchodku a vysoká spotrebiteľská dôvera. V porovnaní so Slovenskou republikou dosiahla úroveň HDP Česka hodnotu lepšiu o 5,2 percentuálneho bodu. V roku 2008 je možné u oboch krajín pokles vo vývoji HDP a ešte značnejší prepád v roku 2009 kedy obe krajiny postihla hospodárska kríza. HDP sa v Českej republike znížil o 4,8%, pričom predchádzajúce rok rástol o 2,7%. Výrazne poklesli zásoby a investičný dopyt. Rovnako aj rast domácej spotreby a príspevok k čistému exportu boli v porovnaní s predchádzajúcim rokom nižšie. V roku 2010 a 2011 prišlo k oživeniu hospodárstva a úroveň HDP sa zdvihla o 2,3% v roku 2010 a o ďalšie 2% v roku 2011. Po dvojročnom kladnou raste HDP prišiel opäť pokles. Síce nebol taký značný ako v roku 2009, ale ekonomika Česka stratila na raste. V roku 2012 klesol HDP o 0,8% a v roku 2013 o ďalších 0,7%. K pozitívnym číslam sa opäť HDP vrátilo v roku 2014, keď dosiahlo rast 2,4%. V porovnaní so Slovenskou republikou, je to o 1,1% nižší rast HDP. Tabuľka 7 ukazuje ako sa vyvíjala úroveň HDP v čase pred krízou a počas krízy a ako si ekonomika poradila s hospodárskou krízou v minulých rokoch.

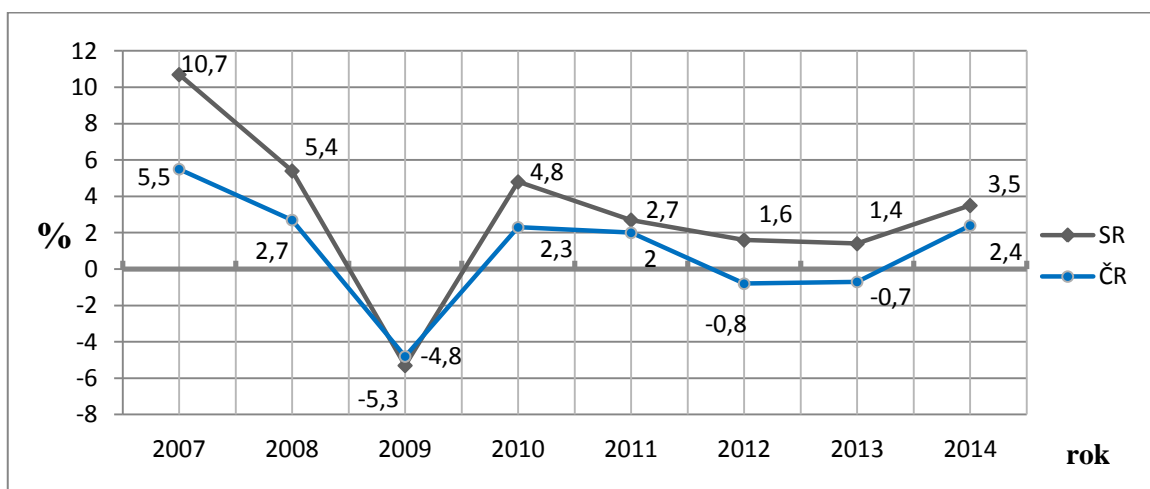
Tabuľka 7: Vývoj HDP SR a ČR za roky 2007 – 2014 v %

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SR	10,7	5,4	-5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	3,5
ČR	5,5	2,7	-4,8	2,3	2	-0,8	-0,7	2,4

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Graficky možno sledovať vývoj HDP v Slovenskej a v Českej republike v grafe 11. Je evidentné, že obidve krivky sa správajú počas sledovaného obdobia rokov 2007 až 2014 rovnako. Od roku 2007 po rok 2009 majú klesajúcu tendenciu. V čase krízy v roku 2009 sú na svojom minime. V roku 2010 môžeme sledovať opäť nárast v percentách HDP, ten síce v ďalších rokoch mierne klesá, ale rok 2014 prináša opäť pozitívne hodnoty. Veľmi zaujímavým by bolo sledovať ako sa bude vyvíjať HDP týchto krajín aj v ďalších rokoch.

Graf 11: Vývoj zmeny HDP v % v SR a ČR

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Podľa Ministerstva financií ČR sa reálny HDP v 3. štvrtroku zvýšil o 0,4%. Pre rok 2015 počíta s rastom ekonomiky o 2,7% v roku 2016 by mal rast reálneho HDP nepatrne spomaliť na 2,5%. V obidvoch rokoch by mal byť rast ťahaný výhradne domácim dopytom, príspevkov výdajov na spotrebu a tvorbou hrubého kapitálu.

6.2 Nezamestnanosť

Miera nezamestnanosti v Českej republike v čase pred hospodárskou krízou dosahovala úroveň 4,8% v roku 2007. V roku 2008 dosiahla dokonca o 0,1 percentuálneho bodu nižšiu úroveň ako v roku 2007. S nástupom krízy sa aj v tejto krajine nezamestnanosť zvýšila na úroveň 7,5%. Bolo to hlavne dôsledkom veľkého množstva ľudí bez práce. Ekonomika stagnovala a veľké podniky boli nútené k hromadnému prepúšťaniu. V porovnaní so Slovenskou republikou dosahovala Česká republika aj tak lepšie štatistiky. V ďalších rokoch mala úroveň nezamestnanosti kolísavú tendenciu. V roku 2010 a 2011 klesala na úroveň 7% resp. 6,5%. V roku 2012 sa opäť dostala nad úroveň 7%. Pozitívny trend v poklese nezamestnanosti je možné sledovať v roku 2013 a 2014. Tvorba nových pracovných príležitostí sa určite odzrkadlí na vývoji nezamestnanosti aj v ďalších rokoch. Aj keď situácia na trhu práce zložitá, začne sa pomaly obracať k lepšiemu. Recesia totiž už pominula, a to sa s meškaním prejaví aj v poklese počtu nezamestnaných.

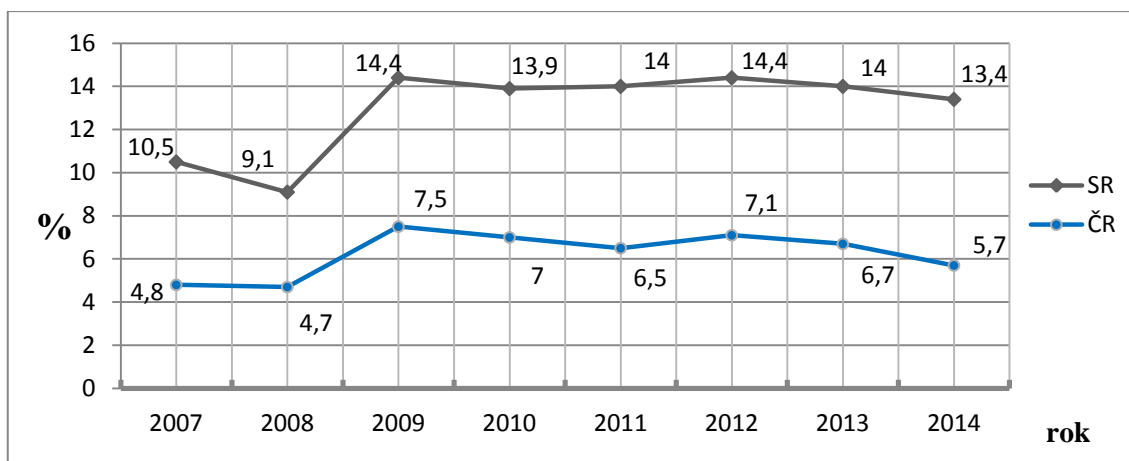
Tabuľka 8: Vývoj nezamestnanosti v SR a ČR v %

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SR	10,5	9,1	14,4	13,9	14	14,4	14	13,4
ČR	4,8	4,7	7,5	7	6,5	7,1	6,7	5,7

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Graf 12 ukazuje ako vyvíjala nezamestnanosť v Slovenskej a Českej republike v rokoch 2007 – 2014. Tak ako aj v HDP aj tu majú obe krivky rovnaký tvar. V rokoch 2007 a 2008 pred krízou obe krivky klesajú a nezamestnanosť klesala. S príchodom hospodárskej krízy v roku 2009 je možno pozorovať veľký nárast v nezamestnanosti na úroveň 7,5% v ČR a 14,4% v SR. Po šoku z hospodárskej krízy sa obe krajiny snažia vhodnými opatreniami predísť vysokému počtu nezamestnaným, čo sa im v ďalších rokoch darí a miera nezamestnanosti postupne klesá.

Graf 12: Vývoj nezamestnanosti v SR a ČR v %

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

6.3 Zahraničný obchod

Česká republika dosahuje oveľa vyššie hodnoty vývozu aj dovozu ako Slovenská republika. Je to dôsledkom vyspelejšej ekonomiky a rozvinutejšieho priemyslu. V roku 2007 znamenal vývoz ČR 91,8 mld. eur, čo v porovnaní so SR bolo o 44,5 mld. eur viac. V dovoze to bolo o 40,3 mld. Český vývoz aj dovoz počas nami sledovaného obdobia rokov 2007 – 2014 dosahoval približne dvojnásobné hodnoty slovenského vývozu a dovozu. Pokles hodnôt možno sledovať v roku 2009. Ten bol zapríčinený nástupom hospodárskej krízy v oboch krajinách. V ďalších rokoch 2010 až 2013 vývoz ako aj dovoz dosahoval oveľa pozitívnejšie hodnoty. Najvyššiu úroveň dosiahol vývoz v roku 2012 keď predstavoval 123,1 mld. eur a dovoz 115,2 mld. eur. Slovenská republika dosiahla v tomto roku len polovičnej úrovne dovozu a vývozu Českej republiky. Saldo zahraničného obchodu Českej republiky je počas celého sledovaného obdobia kladné a vývoz každý rok prevyšuje dovoz. Najvyššie kladné saldo zahraničného obchodu dosiahla Česká republika v roku 2013 a to 9 mld. eur. Na druhú stranu Slovenská republika dosahovala aj záporné aj kladné saldá. Najlepšie úrovne dosahovalo saldo v roku 2013 a 2014 kde dosiahlo kladné hodnoty a to prebytok 4,3 mld. resp. 4 mld. eur.

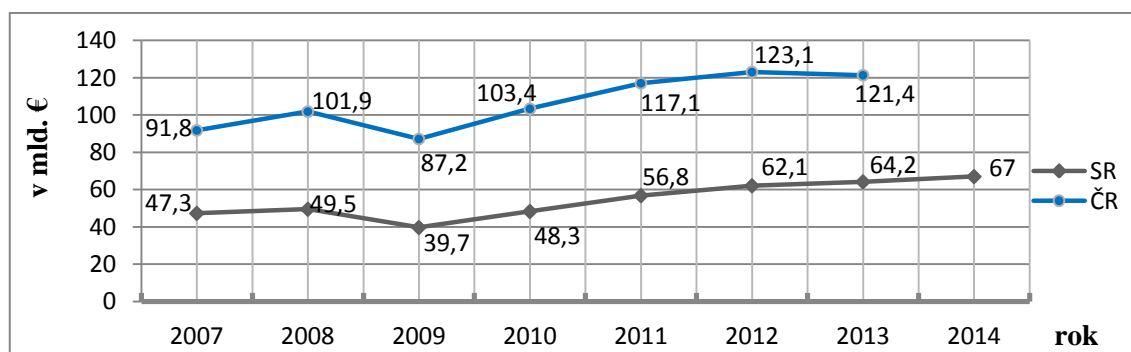
Tabuľka 9: Vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. €

Rok		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vývoz	SR	47,3	49,5	39,7	48,3	56,8	62,1	54,2	67
	ČR	91,8	101,9	87,2	103,4	117,1	123,1	121,4	-
Dovoz	SR	48,1	50,3	38,7	47,5	55,7	58,6	59,9	63
	ČR	88,4	98,5	81,5	98,6	110,7	115,2	112,4	-
Saldo	SR	-0,8	-0,8	1	0,8	1,1	3,5	4,3	4
	ČR	3,4	3,4	5,7	4,8	6,4	7,9	9	-

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

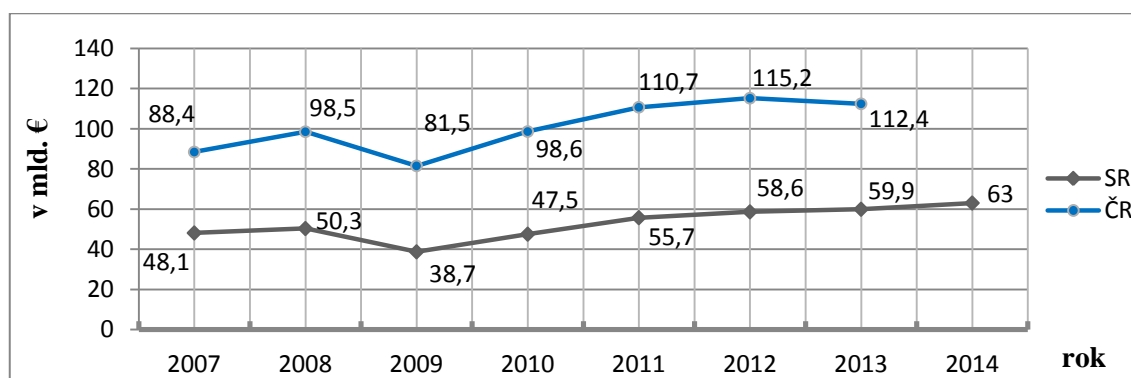
Graficky znázornený vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. eur možno sledovať v grafe 13 pre vývoz a v grafe 14 pre dovoz. Obe krivky v grafe 13 aj v grafe 14 sa pohybujú rovnakým smerom. Klesajú od roku 2007 po rok 2009 a v ďalších rokoch majú stúpajúcu tendenciu.

Graf 13: Vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. € - vývoz

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Graf 14: Vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. € - dovoz

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

6.4 Štátny deficit

Sektor verejnej správy Českej republiky hospodáril v roku 2007 s deficitom na úrovni 0,7% HDP. V porovnaní so schváleným schodnom bol dosiahnutý výsledok výrazne priaznivejší. V porovnaní so Slovenskou republikou to bol o 1,2 percentuálneho bodu nižší dosiahnutý deficit. V roku 2008 sa deficit oboch krajín pohyboval na podobných úrovniach. Na Slovensku to bolo 2,4% HDP a v Česku 2,1% HDP. Po príchode hospodárskej krízy v roku 2009 štátny deficit oboch krajín výrazne narástol a dosiahol historických úrovní. Sektor verejnej správy na Slovensku hospodáril v roku 2009 s deficitom na úrovni 7,9% HDP a v Česku to bolo na úrovni 5,5% HDP. V ďalšom roku klesol deficit ČR o 1 percentuálny bod a dosiahol úrovne 4,4% HDP. V roku 2011 dokonca poklesol o ďalších 1,6 percentuálneho bodu a dosiahol úrovne 2,9% HDP. Na druhú stranu sektor verejnej správy Slovenskej republiky hospodáril v roku 2011 o 1,2 percentuálneho bodu vyšším deficitom. Rok 2012 priniesol pre obe krajiny takmer rovnaký vývoj deficitu. V Slovenskej republike to bolo 4,2% HDP a v Českej republike presne 4% HDP. Následne vývoj v ďalších rokoch priniesol pozitívny vývoj deficitu. Ten v roku 2013 dosiahol v ČR úrovne 1,3% HDP, čo je s porovnaním SR o 1,5 percentuálneho bodu nižšia úroveň.

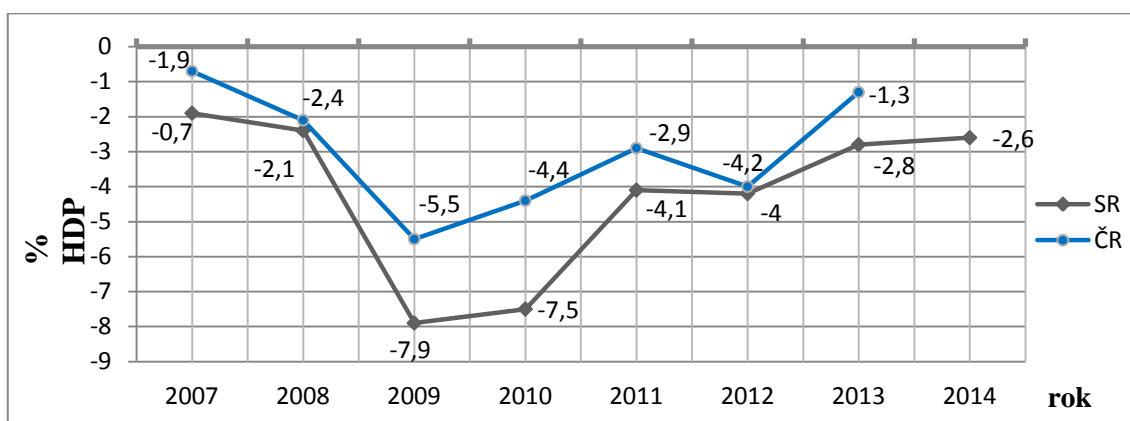
Tabuľka 10: Štátny deficit SR a ČR v % HDP

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SR	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,8	-2,6
ČR	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,9	-4	-1,3	-

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Vývoj štátneho deficitu SR a ČR v % HDP v rokoch 2007 – 2014, je možno pozorovať v grafe 15. V čase pred krízou sa úroveň deficitu pohybovala na prijateľnej hladine. S príchodom hospodárskej krízy v roku 2009 poklesol štátny deficit na rekordné úrovne 7,9% HDP resp. 5,5% HDP. V ďalších rokoch môžeme sledovať značné zlepšenie vo vývoji štátneho deficitu. V celkovom porovnaní oboch krajín je jasne viditeľné, že štátny deficit Českej republiky za celé obdobie sledovaných rokov dosahoval lepších úrovní štátneho deficitu v Slovenskej republike.

Graf 15: Štátny deficit SR a ČR v % HDP

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

6.5 Verejný dlh

V Českej republike podiel hrubého dlhu verejnej správy v roku 2007 dosiahol 26,7% z HDP. V Slovensku to bolo dokonca o 1,1 percentuálneho bodu viac. Analýzou vývoja sme dospeli k záveru, že každým rokom podiel hrubého dlhu verejnej správy v Českej republike stúpal. V roku 2009 dosiahol úroveň 33,1% z HDP čo bolo o 5,6 percentuálneho bodu viac ako v minulom roku. V porovnaní so Slovenskou republikou to bolo o 2,5 percentuálneho bodu menej. V ďalších rokoch podiel hrubého dlhu verejnej správy stúpal. V roku 2010 dosiahol 36,8% HDP, o rok neskôr dosiahol hranicu 39,4% HDP a svoj vrchol dosiahol v roku 2012 na úrovni 43,9% HDP. Táto úroveň bola najvyššia za nami sledované obdobie rokov 2007 – 2014. V roku 2013 hrubý podiel dlhu verejnej správy klesol o mizivých 0,1 percentuálneho bodu.

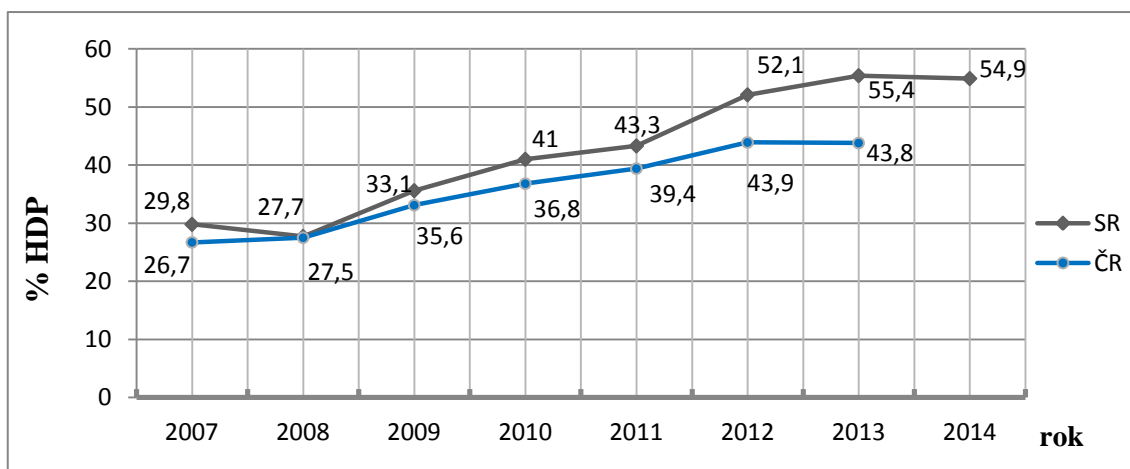
Tabuľka 11: Verejný dlh SR a ČR v % HDP

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SR	29,8	27,7	35,6	41	43,3	52,1	55,4	54,9
ČR	26,7	27,5	33,1	36,8	39,4	43,9	43,8	-

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Vývoj verejného dlhu SR a ČR v % HDP za obdobie rokov 2007 – 2014 možno sledovať v grafe 16. Krivky oboch krajín sa správajú počas sledovaného obdobia rovnako. V rokoch 2007 a 2008 v čase pred hospodárskou krízou klesajú a v roku 2009 kedy začala hospodárska kríza naberajú na raste. Najvyššie dosiahnuté úrovne potom zaznamenali v roku 2012 a 2013. Z grafu môžeme vypočítať, že po cele obdobie dosahoval verejný dlh Slovenskej republiky vyššie úrovne ako dlh v Českej republike.

Graf 16: Verejný dlh SR a ČR v % HDP

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

6.6 Inflácia

V roku 2007 v Českej republike priemerná ročná miera inflácie dosiahla 3% čo bolo o 0,9 percentuálneho bodu viac ako v roku 2006. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa najviac zvýšili ceny spracovaných potravín, kde sa hlavne v prvej polovici roka prejavilo zvýšenie spotrebných daní z tabaku. V roku 2008 priemerná inflácia zrýchlila o 3,3 percentuálneho bodu a dosiahla tak úroveň 6,3%. Na vyššom cenovom raste a prejavili najmä administratívne opatrenia zavedené v januári 2008, predovšetkým zvýšenie nižšej sadzby DPH, spotrebných daní a zavedenie poplatkov v zdravotníctve. Vplyvom globálneho dopytu v druhom polroku však dochádzalo k postupnému odznievaniu týchto inflačných tlakov. V roku 2009 priemerný rast cenovej hladiny spomalil o 5,7 percentuálneho bodu na 0,6%. Výrazné spomalenie inflácie ovplyvnil

najmä vývoj cien komodít, ako aj bázický efekt vysokého rastu cien v predchádzajúcom roku v dôsledku úprav regulovaných cien a daňových sadzieb. Rast cien energií, služieb a spracovaných potravín sa spomalil. V roku 2010 miera inflácie stúpala o 0,6 percentuálneho bodu na úroveň 1,2%. V roku 2011 a 2012 inflácia ČR opäť stúpala na hodnoty 2,1% a 3,5% v roku 2012. V týchto rokoch sa podobne vyvíjala aj inflácia v SR. V ďalších rokoch 2013 a 2014 inflácia klesala. V roku 2013 mala úroveň 1,4% a v roku 2014 dokonca klesla o ďalšie percento.

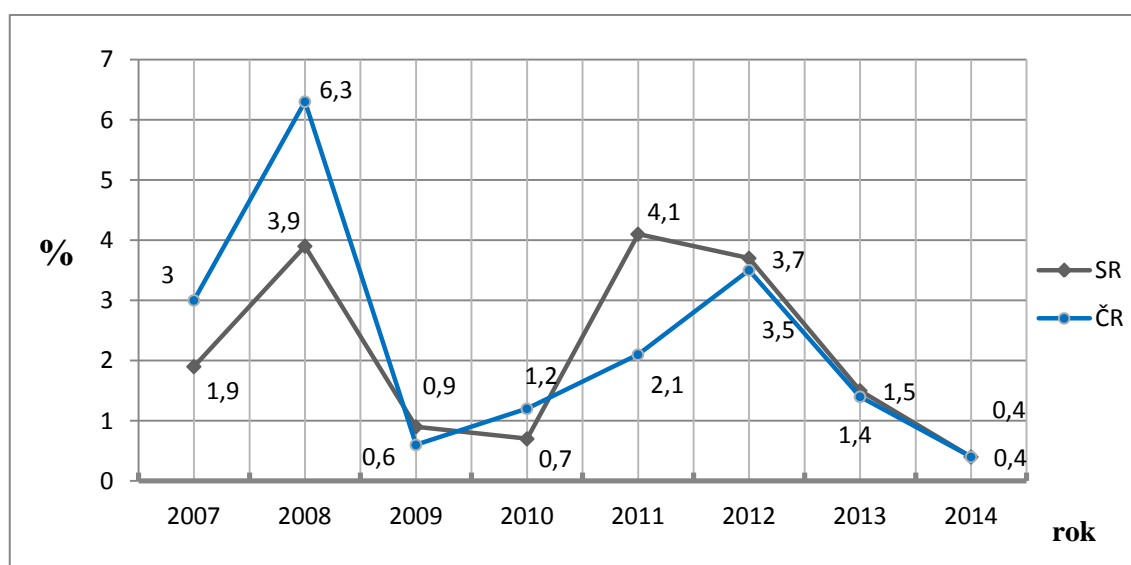
Tabuľka 12: Miera inflácie SR a ČR v %

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SR	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	0,4
ČR	3	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

Graficky znázornený vývoj miery inflácie SR a ČR v % môžeme sledovať v grafe 17. Po celé obdobie rokov 2007 – 2014 sa krivka SR ako aj ČR chovala rovnako s výnimkou roka 2011 kde inflácia v SR dosiahla o 2 percentuálne body vyššiu úroveň. V posledných sledovaných rokoch 2013 a 2014 dosahujú obe krivky takmer identické hodnoty.

Graf 17: Miera inflácie SR a ČR v %

Zdroj: Eurostat, SŠÚ, ČŠÚ, online, cit 2015-02-22 (vlastné spracovanie)

7 ZHRUNUTIE A ZHODNOTENIE DOSIAHNUTÝCH VÝSLEDKOV

Po zhodnotení makroekonomickej analýzy Slovenskej republiky a následne komparáciou s Českou republikou sme dospeli k nasledujúcemu zhrnutiu.

Najväčším problémom v našom sledovanom období rokov 2007 – 2014 bol rok 2009 kedy postihla obe krajiny hospodárska kríza. V rokoch 2007 a 2008 dosahovali všetky nami sledované ukazovatele prijateľné hodnoty nevymykajúce sa štandardom. Po príchode hospodárskej krízy v roku 2009 nastal u všetkých makroekonomických ukazovateľov ako bol HDP, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny deficit, verejný dlh a inflácia negatívny vývoj. HDP oboch ekonomík začal upadať, nezamestnanosť sa začala zvyšovať čo prinieslo veľké množstvo nezamestnaných obyvateľov na úradoch práce. Zahraničný obchod dosahoval negatívne saldo obchodnej bilancie a štátny deficit a verejný dlh začali narastať do extrémnych úrovní. Inflácia oboch krajín tiež stúpala.

Česká republika sa v krízových rokoch zamerala hlavne na podporu nezamestnanosti, investícií do vzdelania, výskumu, infraštruktúry a informačných technológií. Ozdravovací program českej vlády sa týkal oblastí daní, nezamestnanosti, úverov a ekológie. Taktiež sa vláda snažila o zameranie sa na zníženie sadzby poistného na nemoenské poistenie. Významným problémom, s ktorým Česká republika bojuje, je dlhodobá udržateľnosť českých verejných financií. Tie však v súčasnej dobe patria k tým horším v Európskej únii.

Vláda Slovenskej republiky bola nútená reagovať na hospodársku krízu protikrízovými opatreniami. Tie boli zakomponované v návrhu programového vyhlásenia Vlády SR z mája 2012. Za hlavné úlohy bolo konsolidovať verejné financie, tak aby deficit verejných financií bol v roku 2013 pod tromi percentami HDP, podporiť hospodársky rast a cenovú stabilitu, znížiť vysokú nezamestnanosť mladých ľudí a systematicky riešiť problém dlhodobej, najmä regionálnej nezamestnanosti, konsolidovať verejné zdravotníctvo s dôrazom na jeho finančnú stabilizáciu, efektívne využiť prostriedky z fondov Európskej únie na modernizáciu a rozvoj štátu a spoločnosti, posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť spoločnosti.

ZÁVER

Cieľom diplomovej práce bolo zistiť akým spôsobom sa vyvíjala makroekonomická situácia ekonomiky Slovenskej republiky pred a počas krízového obdobia a tento vývoj porovnať s vývojom v Českej republike. Vývoj sme skúmali pomocou analýzy vybraných makroekonomických ukazovateľov, ktorými boli ekonomický rast a hrubý domáci produkt, nezamestnanosť, zahraničný obchod, štátny deficit a verejný dlh a nakoniec inflácia za obdobie rokov 2007 – 2014. Výsledkom práce bolo zistiť aké dopady mala hospodárska kríza na obe krajiny. Hlavnou metódou v práci bola teda makroekonomická analýza, ktorá skúmala údaje o vývoji národného hospodárstva.

Nami zistené výsledky o vývoji vybraných makroekonomických ukazovateľov Slovenskej a Českej republiky sú odôvodnené negatívnym vývojom HDP v čase hospodárskej krízy, vysokou mierou nezamestnanosti a počtom nezamestnaných, rastúcim saldom zahraničného obchodu, štátneho deficitu a verejného dlhu a vysokou mierou inflácie.

Po vypracovaní makroeconomickej analýzy a zistení výsledkov môžeme zo širšieho uhľ'a pohľadu konštatovať, že nie je možné aby sa krajina pripravila na príchod hospodárskej krízy. Jedinou možnosťou ako môže krajina reagovať na príchod hospodárskej krízy je tvorba vhodných včasných opatrení na odvrátenie problémov spätých s touto krízou. Postupnými ozdravnými opatrenia je ekonomika krajiny schopná v ďalších približne 5 rokoch rásť a dosahovať pozitívne úrovne.

Prínos tejto práce pre autora spočíva v rozšírení si znalosti o hospodárskej politike a jej jednotlivých ukazovateľoch, o aktuálnej situácii slovenskej ako i českej ekonomiky a z časti aj Európskej únie. Práca dala autorovi možnosť pochopiť príčiny zle sa vyvíjajúcej ekonomiky SR a ČR v čase hospodárskej krízy a získať tak prehľad o samotnej kríze v krajinách a zamyslieť sa nad vývojom vybraných makroekonomických ukazovateľov v budúcich rokoch.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých slovenských zdrojov:

- ÁRENDÁŠ, M. *Makroekonómia I*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita. 2007. 273 s. ISBN 978-80-8069-914-7.
- ÁRENDÁŠ, M. *Základy ekonómie*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita. 1997. 393 s. ISBN 80-967842-7-7.
- BALÁŽ, P. *Medzinárodné podnikanie*. 5. vyd. Bratislava: Sprint, 2010. 546s. ISBN 978-80-89393-18-3.
- BARÁNIK, M – HABÁNIK, J. *Makroekonómia*, Trenčín: TNUNI Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2004. 91 s. ISBN 80-8075-043-2
- GEFFERT, R. *Sociálna politika*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2009, 154 s. ISBN 978-80-7097-740-8.
- HABÁNIK, J., IVANOVÁ, E., MASÁROVÁ, J. a JÁNSKY, B. *Makroekonómia*, Trenčín: TNUNI Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2011. 90 s. ISBN 978-80-8075-509-06
- HONTYOVÁ, K. *Štátny rozpočet, mena a medzinárodné ekonomické vzťahy*, Bratislava: Iura edition, 2000. 114 s. ISBN 80-88715-62-8
- HUSÁR, J. *Makroekonómia*. Bratislava: Kartprint, 1998. 25. s. ISBN 80-88870-08-9
- HUSÁR, J. *Aplikovaná makroekonómia*. Bratislava: Sprint, 2003. 379 s. ISBN 80-89085-11-3
- IVANOVÁ, E. a kol. *Ekonomická teória*. Trenčín: 2009. 308. s. ISBN 978-80-8075-421-1
- KORČMÁROŠ, J. a kol. *Obchodné operácie v zahraničnom obchode*. Bratislava: Ekonom, 2003. 14 s. ISBN 80-225-1672-4
- LEŠČIŠIN, J. *Medzinárodné financie. III. vydanie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. 2008. 20 s. ISBN 978-80-08068-727-4
- LISÝ, J. a kol. *Ekonómia*. Bratislava: Iura edition, 2000. 277. s. ISBN 80-88715-81-4
- LISÝ, J a kol. *Ekonómia v novej ekonomike*. Edícia ekonómia. 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.
- LISÝ, J. a kol. *Ekonomický rast a ekonomický cyklus: teoretické a praktické problémy*. Bratislava: Iura Edition. 2011. 273 s. ISBN 978-80-8078-405-8.

- LISÝ, J. a kol. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition. 2011. 631 s. ISBN 978-80-8078-406-5.
- MARTINKA, J. *Ekonomía II. (Makroekonomía)*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2001. 124 s. ISBN 80-8054-214-7
- MARTINKOVÁ, M. *Nezamestnanosť ako makroekonomický problém*. Bratislava: Iura edition. 2002. 8 s. ISBN 80-89047-31-9
- MATÚŠ, J a BEDNÁRIK, J. *Ekonomía*, Trnava: Vydavateľstvo Michala Vaška v Trnave, 2011. 65,69 – 72 s. ISBN 978-80-8105-203-3
- MICHNÍK, Ľ. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, 1996. 11 s. ISBN 80-88848-00-8
- MUCHOVÁ, E. a LISÝ, P. *Fiškálna politika v hospodárskej a menovej únii*, Bratislava: Iura edition, 2009. 157 s. ISBN 978-8078-246-7
- POLEDNAKOVA, A.- BIKAR, M. - KMEŤKO, M. *Medzinárodný finančný manažment*. Bratislava: Ekonomía, 2006. 23 s. ISBN 80-8078-100-1.
- SUJOVÁ, A. *Makroekonomía*. Zvolen: Vydavateľstvo TU, 2004. 160 s. ISBN 80-228-1344-3
- TÁNCOŠOVÁ, J. *Inflácia*. Bratislava: Iura edition. 2000. 119 s. ISBN 80-88715-69-5.
- URAMOVÁ, M., LACOVÁ, Ž. a HRONEC, M. *Makroekonomía I*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2010. 275 s. ISBN 978-80-557-0043-4.
- VINCÚR, P. a kol. *Teória a prax hospodárskej politiky*. 2. vydanie. Bratislava: Sprint, 2007. 12 – 13, 41 s. ISBN 978-80-89085-80-4

Zoznam použitých zahraničných zdrojov:

- BECKER, J. LESAY, I. *Život na úver*. Bratislava: Arthur, s.r.o, 2012. ISBN 978-80-970906-3-0
- JUREČKA, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9
- KRUGMANN, P. *Návrat ekonomické krize*. Jihlava: Vyšehrad spol. s r.o., 2009. 54 s. ISBN 978-80-7021-984-3
- MUSÍLEK, P. *Analýza príčin a dôsledkú České finanční krize*. Praha: Výskumná štúdia, Vysoká škola ekonomická v Prahe, 2004. s. 12
- NĚMCOVÁ, I. a ŽÁK, M. *Hospodárska politika*, Praha: Grada, 1997. 9 s. ISBN 80-7169-462-2.

SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomía*. Bratislava: Elita, 2000. 538 s. ISBN 80-8044-059-X

SAMUELSON, P. A. - NORDHAUS, W. D. *Ekonomía I*. Bratislava: Bradlo, 1992. 216 s. ISBN 80-7127-030-X

SCHILLER, B. *Makroekonomie dnes*. Brno: Computer press, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X

SCHUMPETER, J. A. *Business Cycles: A Theoretical Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. Abridged edition. 1989. 461 s. ISBN-10 0879912634

THOM, R. *Pojem krize v dnešním myšlení*. 17. vydanie. Praha: Filozofický ústav ČSAV, 1992, s. 25. ISBN 80-7007-034-X

Zoznam použitých internetových zdrojov:

SLOVAKIA SITE. *Dejiny Slovenska*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.slovakiasite.com/sk/dejiny.php>

CITTADELLA. *Základní informace*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=zakladni_udaje_cz

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Výročná správa*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/vyrocnna-sprava>

EUROSTAT. *General government deficit*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=teina200&language=en>

EUROSTAT. *General government gross debt*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teina225&language=en>

EUROSTAT. *Database*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=tec00118

EUROSTAT. *Inflation rate*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00118>

EUROSTAT. *Export to import ratio*. [online]. © 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tet00011&plugin=1>

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Makroekonomické štatistiky. © 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z:

<http://www.statistics.sk/pls/elisw/MetaInfo.explorer?obj=363&cmd=go&s=1003&sso=3&so=81>

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD. Průřezové statisticky – Makroekonomické údaje. © 2015 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>

ZOZNAM SKRATIEK

- EÚ – Európska únia
- HDP – hrubý domáci produkt
- b.c – bežné ceny
- s.c – stále ceny
- ENO – ekonomicky neaktívne obyvateľstvo
- EAO – ekonomicky aktívne obyvateľstvo
- ŠÚSR – štatistický úrad Slovenskej republiky
- FO – fyzické osoby
- PO – právnické osoby
- GDP – Gross domestic product
- GNP – Gross national product
- FED – Federálny rezervný fond
- SR – Slovenská republika
- ČR – Česká republika

ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV A TABULIEK

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Fázy ekonomického cyklu	22
Obrázok 2: Nedobrovoľne nezamestnaní pri nepružných mzdách	31

Zoznam grafov

Graf 1: Zmena HDP Slovenska v %	49
Graf 2: HDP Slovenska v mil. €	49
Graf 3: Nezamestnanosť Slovenska v %	51
Graf 4: Nezamestnanosť Slovenska v 1000 obyv.	52
Graf 5: Zahraničný obchod Slovenska v mld. € - dovoz	53
Graf 6: Zahraničný obchod Slovenska v mld. € - vývoz	54
Graf 7: Zahraničný obchod Slovenska v mld. € - saldo	55
Graf 8: Štátny deficit Slovenska v % HDP	56
Graf 9: Verejný dlh Slovenska v % HDP	58
Graf 10: Miera inflácie Slovenska v %	61
Graf 11: Vývoj zmeny HDP v % v SR a ČR	63
Graf 12: Vývoj nezamestnanosti v SR a ČR v %	65
Graf 13: Vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. € - vývoz	66
Graf 14: Vývoj zahraničného obchodu SR a ČR v mld. € - dovoz	66
Graf 15: Štátny deficit SR a ČR v % HDP	68
Graf 16: Verejný dlh SR a ČR v % HDP	69
Graf 17: Miera inflácie SR a ČR v %	70

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Vývoj HDP SR za roky 2007 – 2014	48
Tabuľka 2: Vývoj nezamestnanosti SR za roky 2007 – 2014	51
Tabuľka 3: Vývoj zahraničného obchodu SR za roky 2007 – 2014	53
Tabuľka 4: Vývoj štátneho deficitu SR za roky 2007 – 2014	56
Tabuľka 5: Vývoj verejného dlhu SR za roky 2007 – 2014	58
Tabuľka 6: Vývoj miery inflácie SR za roky 2007 – 2014	60

Tabuľka 7: Vývoj HDP SR a ČR za roky 2007 – 2014 v %	63
Tabuľka 8: Vývoj nezamestnanosti v SR a ČR v %	64
Tabuľka 9: Vývoj zahraničného obchodu Grécka a EÚ v 1000 mil. €	66
Tabuľka 10: Štátny deficit SR a ČR v % HDP	67
Tabuľka 11: Verejný dlh SR a ČR v % HDP	68
Tabuľka 12: Miera inflácie SR a ČR v %	70

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Matúš Minárik

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma štúdia: kombinované

Názov práce: Vývoj makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike. Komparácia so situáciou v Českej republike.

Rok: 2015

Počet strán textu: 65

Celkový počet strán príloh: 80

Počet titulov slovenskej literatúry a prameňov: 25

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 10

Počet internetových odkazov: 10

Vedúci práce: Dr. Jindřich Nový, Ph. D.